

[Tastosen.]

som midlertidigt medlem af folketinget fra og med den 9. september 1975.

8) Borgerrepræsentant Peter Juul Andersen godkendes som midlertidigt medlem af folketinget fra og med den 9. september 1975.

Hermed sluttede forhandlingen.

Udvalgets ovennævnte indstilling vedtoges enstemmigt med 132 stemmer.

Formanden:

De følgende sager på dagsordenen, punkterne nr. 10-50, kan kun med tingets samtykke behandles i dette møde, men hvis ingen gør indsigelse, betragter jeg samtykket som givet. (Ophold). Det er givet.

Man gik da til:

Første behandling af forslag til lov om midlertidig ændring af merværdiafgiftsloven. (Nedsættelse af afgiften).

(Lovforslag nr. 244. Fremsat 8/9 75).

Formanden:

Sammen med denne sag behandles de under punkterne 11-50 på dagsordenen opførte sager, nemlig:

Første behandling af forslag til lov om midlertidig ændring af lov om tobaksafgifter.

(Lovforslag nr. 245. Fremsat 8/9 75).

Første behandling af forslag til lov om midlertidig ændring af lov om afgift af parfumer, toiletmidler m. v.

(Lovforslag nr. 246. Fremsat 8/9 75).

Første behandling af forslag til lov om ændring af lov om stempelafgift. (Nedsættelse af afgiften for skibspantebreve).

(Lovforslag nr. 254. Fremsat 8/9 75).

Første behandling af forslag til lov om frigivelse af bunden opsparing.

(Lovforslag nr. 247. Fremsat 8/9 75).

Første behandling af forslag til lov om udskrivningsprocenten for kalenderåret 1976.

(Lovforslag nr. 248. Fremsat 8/9 75).

Første behandling af forslag til lov om ændring af lov om sømandsskat.

(Lovforslag nr. 249. Fremsat 8/9 75).

Første behandling af forslag til lov om ændring af lov om statstilskud til forbedring m. v. af beboelsesejendomme.

(Lovforslag nr. 250. Fremsat 8/9 75).

Første behandling af forslag til lov om statstilskud til nybyggeri og forbedring m. v. af erhvervsbygninger.

(Lovforslag nr. 251. Fremsat 8/9 75).

Første behandling af forslag til lov om gennemførelse af energibesparende foranstaltninger i statens bygninger m. v.

(Lovforslag nr. 252. Fremsat 8/9 75).

Første behandling af forslag til lov om iværksættelse af visse statslige eller statsstøttede bygge- og anlægsarbejder.

(Lovforslag nr. 257. Fremsat 8/9 75).

Første behandling af forslag til lov om midlertidig forhøjelse af afgiften af benzín.

(Lovforslag nr. 268. Fremsat 8/9 75).

Første behandling af forslag til lov om statsgaranti for driftslån til væksthushavnerier m. m.

(Lovforslag nr. 256. Fremsat 8/9 75).

Første behandling af forslag til lov om ændring af lov om tilskud til dræning.

(Lovforslag nr. 264. Fremsat 8/9 75).

Første behandling af forslag til lov om ændring af lov om statsgaranti for driftslån til ejere af fiskerfartøjer.

(Lovforslag nr. 259. Fremsat 8/9 75).

Første behandling af forslag til lov om statsgaranti for driftslån til virksomheder inden for konsumfiskeindustrien.

(Lovforslag nr. 260. Fremsat 8/9 75).

Første behandling af forslag til folketingsbeslutning om fastholdelse af afdæmpningen af stigningstakten i pris-, indtægts- og omkostningsniveauet [af Kjeld Olesen m. fl.].

(Andre selvst. forslag nr. LXIX. Fremsat 8/9 75).

Første behandling af forslag til lov om ændring af lov om realkreditinstitutter [af Christophersen m. fl.].

(Lovforslag nr. 261. Fremsat 8/9 75).

[Formanden.]

Første behandling af forslag til lov om midlertidigt statsliskud til beskæftigelsesfremmende foranstaltninger ved opførelse og ombygning af produktionsbygninger i landbrug, skovbrug, gartneri og frugtavl [af Christophersen m. fl.].
(Lovforslag nr. 262. Fremsat 8/9 75).

Første behandling af forslag til lov om midlertidigt statsliskud til beskæftigelsesfremmende foranstaltninger ved opførelse og ombygning af produktionsbygninger [af Christophersen m. fl.].
(Lovforslag nr. 263. Fremsat 8/9 75).

Første behandling af forslag til lov om midlertidigt investeringsfradrag [af Christophersen m. fl.].
(Lovforslag nr. 265. Fremsat 8/9 75).

Første behandling af forslag til lov om ændring af lov om investeringsfonds [af Christophersen m. fl.].
(Lovforslag nr. 266. Fremsat 8/9 75).

Første behandling af forslag til lov om midlertidige omskolingsbidrag for langtidsarbejdsløse [af Glistrup m. fl.].
(Lovforslag nr. 237. Fremsat 8/9 75).

Første behandling af forslag til lov om ændring af lov om opkrævning af indkomst- og formueskat for personer m. v. (Kildeskat). (Forhøjelse af den skattefrie bundgrænse for 1975) [af Glistrup m. fl.].
(Lovforslag nr. 238. Fremsat 8/9 75).

Første behandling af forslag til lov om ændring af lov om opkrævning af indkomst- og formueskat for personer m. v. (Kildeskat). (Forhøjelse af den skattefrie bundgrænse for 1976) [af Glistrup m. fl.].
(Lovforslag nr. 239. Fremsat 8/9 75).

Første behandling af forslag til lov om afskaffelse af den personlige indkomstskat m. v. [af Glistrup m. fl.].
(Lovforslag nr. 240. Fremsat 8/9 75).

Første behandling af forslag til lov om ændring af lov om opkrævning af indkomst- og formueskat for personer m. v. (Kildeskat). (Personfradrag for 1977-1980) [af Glistrup m. fl.].
(Lovforslag nr. 241. Fremsat 8/9 75).

Første behandling af forslag til lov om ophævelse af lov om særlig indkomstskat m. v. [af Glistrup m. fl.].
(Lovforslag nr. 242. Fremsat 8/9 75).

Første behandling af forslag til lov om ophævelse af lov om sømandsskat [af Glistrup m. fl.].
(Lovforslag nr. 243. Fremsat 8/9 75).

Første behandling af forslag til folketingsbeslutning angående tilvejebringelse af grundlag for eventuel indkomstpoltisk lovgivning [af Glistrup m. fl.].
(Andre selvst. forslag nr. LXIII. Fremsat 8/9 75).

Første behandling af forslag til folketingsbeslutning om tilbagekaldelse af aftale mellem socialministeren og Kommunernes Landsforening [af Ebba Strange m. fl.].
(Andre selvst. forslag nr. LXVIII. Fremsat 8/9 75).

Første behandling af forslag til folketingsbeslutning om sikring af en uændret udskrivningsprocent i kommunerne [af Kristine Heltberg m. fl.].
(Andre selvst. forslag nr. LXII. Fremsat 8/9 75).

Første behandling af forslag til lov om ændring af lov om boligbyggeri [af Kaj Hansen m. fl.].
(Lovforslag nr. 253. Fremsat 8/9 75).

Første behandling af forslag til folketingsbeslutning om kriseindgreb til sikring af fuld beskæftigelse og økonomisk udvikling [af Knud Jespersen m. fl.].
(Andre selvst. forslag nr. LIX. Fremsat 8/9 75).

Første behandling af forslag til folketingsbeslutning om afskaffelse af merværdiafgiften på fødevarer og medicin [af Knud Jespersen m. fl.].
(Andre selvst. forslag nr. LX. Fremsat 8/9 75).

Første behandling af forslag til folketingsbeslutning om nedsættelse af pensionsalderen [af Hanne Reintoft m. fl.].
(Andre selvst. forslag nr. LXI. Fremsat 8/9 75).

[Formanden.]

Første behandling af forslag til lov om ændring af lov om påligningen af indkomst- og formueskat til staten. (Lejeværdi af bolig i egen ejendom) [af Erhard Jakobsen m. fl.].
(Lovforslag nr. 267. Fremsat 8/9 75).

Første behandling af forslag til folketingsbeslutning om normeringerne på daginstitutioner [af Wilhjelm m. fl.].

(Andre selvst. forslag nr. LXIV. Fremsat 8/9 75).

Første behandling af forslag til folketingsbeslutning om sikring af boligbyggeriet, beskæftigelsen i byggefagene og en stabil byggerytme [af Wilhjelm m. fl.].

(Andre selvst. forslag nr. LXV. Fremsat 8/9 75).

Første behandling af forslag til folketingsbeslutning om midlertidig kontantydelse til pensionister og andre lavindkomstgrupper [af Wilhjelm m. fl.].

(Andre selvst. forslag nr. LXVI. Fremsat 8/9 75).

Første behandling af forslag til folketingsbeslutning om forbedring af arbejdernes kampmuligheder og de arbejdsløses vilkår [af Wilhjelm m. fl.].

(Andre selvst. forslag nr. LXVII. Fremsat 8/9 75).

Forslagene sattes til forhandling.

Formanden:

Taletiden er for ordførerne i første omgang 20 minutter, i anden omgang 10 minutter. For andre medlemmer henholdsvis 10 minutter og 5 minutter.

Kjeld Olesen (S):

Statsministeren har for få timer siden i sin redegørelse givet et realistisk billede af det, som uden overdrivelse kan betegnes som den største krise siden den anden verdenskrig, og statsministeren har endvidere givet en udførlig redegørelse for de forhandlinger, der i morges resulterede i det brede forlig.

Nattens forhandlinger har især vist to ting.

For det første at socialdemokratiet mente

det alvorligt, da vi sagde, at vi ville gøre alt, for at landet ikke skulle kastes ud i en valgkamp, alt imens problemerne ville være vokset yderligere. Tværtimod må man vel sige, at der har været brugt megen energi og tålmodighed for at leve op til de forventninger, som vælgerne har haft til os herinde.

For det andet har folketinget i dag vist, at det er i stand til at mobilisere den fornødne handlekraft, når problemerne er størst, trods det at det er mere splittet op i partier end nogen sinde.

Det har uvurderlig betydning for det, jeg vil kalde for folkestyrets renommé, fordi alternativet kunne have været et valg, der yderligere ville have øget afstanden mellem dette ting og vælgerbefolkningen. At vi nåede et resultat, er ikke alene regeringens og socialdemokratiets fortjeneste, og jeg vil da gerne understrege statsministerens ord om, at vi ikke var kommet så vidt, hvis ikke alle parter havde levet op til den ansvarlighed, som situationen byder os.

Naturligvis må resultatet bære præg af, at der står så mange partier bagved. Alle har vi måttet give os, måttet slække på de nærmeste krav. Der er punkter, som vi helst så ikke var kommet med, og der er punkter, som vi gerne vil have ændret. Det kan man se ved at sammenligne med vort oprindelige udspil.

Ingen kan med rette beskyldte socialdemokratiet for at være erhvervsfjendsk. Tværtimod ser vi en klar forbindelse imellem en aktiv beskæftigelsespolitik og så det at give erhvervslivet tilstrækkelig gode betingelser. Men der er dele af støtten til erhvervslivet, som vi helst havde set på en anden måde.

Sådan er betingelserne nu engang. Til gengæld kan vi glæde os over, at det er lykkedes at få praktisk taget alle dele med om øgede offentlige investeringer og andre beskæftigelsesfremmende initiativer, og ikke mindst kan vi glæde os over, at vi nu får den momsnedsettelse, der vil være den hårdt tiltrængte stimulans for forbruget.

Socialdemokratiet har ønsket en 3-årig plan, der både indeholder hurtigt virkende løsninger og langsigtede. Disse to områder hænger nemlig nøje sammen. Skal vi skabe forudsætninger for en tilstrækkelig forøgelse af vor eksport, må eksporterhvervene tilskyndes til at investere, og investeringerne vil ikke finde sted i tilstrækkeligt omfang,

[Kjeld Olesen.]

hvis ikke man har fornøden sikkerhed for en tilstrækkelig afsætning på hjemmemarkedet. Med forbrugsstimulansen, som vi naturligvis gerne havde set vare den sidste måned med, er disse forudsætninger bragt til veje.

Det er rigtigt, når det hævdes, at vor konkurrenceevne på de internationale markeder er afhængig af erhvervslivets omkostninger. Når det drejer sig om de omkostninger, der skyldes lønninger, kan udgangspositionen ikke være bedre. De vedtagelser, vi foretog i marts måned, har haft deres virkning. Vi har fra starten af forhandlingerne skarpt afvist ethvert indgreb i de gældende overenskomster, og dette er blevet respekteret i forliget. Nu ser jeg i en Ritzaumeddelelse her fra middag, at hr. Gert Petersen farer ud med en ejendommelig kommentar, der tyder på, at den er kommet på et tidspunkt, hvor han ikke har læst forligets indhold. Han siger:

„Men det var ikke nødvendigt at give indrømmelser som indefrysning af dyrtidsportioner ud over to samt forpligtelse til overenskomstindgreb i 1977.“

Jeg bliver desværre nødt til at sige til hr. Gert Petersen og for resten også til hr. Knud Jespersen, der i Middagsmagasinet var fremme med noget lignende: det er ganske simpelt noget sludder. I forliget står der, at man ikke forventer, at der bliver udløst mere end én pristalsportion efter hvert af pristallene i januar og i juli 1976, og så står der ordret:

„Skulle prisudviklingen gennem 1975-76 imidlertid forme sig anderledes, således at den danske konkurrenceevne forringes over for udlandet, vil der mellem regeringen og partierne blive optaget forhandlinger med henblik på at undgå omkostningsstigningerne.“

Man skal lægge mærke til to ting. Det ene er, at der er tale om forringet konkurrenceevne; vore omkostninger skal altså vurderes sammen med omkostningerne i udlandet. Det andet er, at der er tale om at undgå virkninger, men indefrysning nævnes ikke med ét ord, og det må håbes, at vi allerede så kort tid efter forligets tilblivelse kan få stoppet disse tilløb til at skabe myter.

De forslag, vi nu har til behandling, afskaffer ikke arbejdsløsheden. Lad det atter en gang blive sagt klart og tydeligt. I rege-

ringens seneste oplysninger til det politisk-økonomiske udvalg er udsigterne for beskæftigelsen i den kommende vinter yderst pessimistiske. Man forventer en kraftig stigning i arbejdsløsheden, der rækker op i nærheden af måske de 180.000 ledige. Det, vi kan forudse om de internationale konjunkturer, giver heller ikke grund til den store optimisme. Efter alt at dømme vil virkningerne af den opgang, der så småt nu kan ses i USA og Japan, først få indvirkning på vor egen situation engang i 1976, måske først i slutningen af 1976.

Målet med de forslag, vi diskuterer, er at skaffe arbejdspladser til ca. 50.000 mennesker, at nedbringe ledigheden i år fra 10,5 pct. til 8,5 pct. og i 1976 fra 9 pct. til ca. 6,5 pct. Der er altså lang vej endnu, og den ungdomsarbejdsløshed, som bliver et stadig større problem, vil ikke kunne klares i løbet af kort tid.

Derfor bør vi bruge tiden til også at tænke på lang sigt. Den indsats, som vi nu er nået frem til, er baseret på dels de midler, som folketinget ud fra de givne politiske vilkår har mulighed for at anvende, dels hvad en vurdering af samfundsøkonomien tillader. Men spørgsmålet er, om de midler, vi anvender på længere sigt, er tilstrækkelige. Vi gør nu en kraftanstrengelse for at starte en proces, der skal sætte i gang og senere hen blive selvforstærkende. Skal det lykkes, er det nødvendigt, at andre lande gør det samme, og det har vi set, ganske vist med vekslende begejstring. De afgørende forudsætninger for fuld beskæftigelse, der er baseret på stadig ekspansion, skabes uden for vore grænser. På længere sigt er det spørgsmålet, om vi ikke helt anderledes må gribe til en planlægning og til midler i situationer, hvor det måtte vise sig, at disse forudsætninger ikke er til stede, således at vor egen mulighed for at skaffe arbejde til alle bliver betydelig større, end det er tilfældet i dag.

Jeg mindes ikke, at vi tidligere har haft så mange forslag til en samlet førstebehandling. Også partier uden for forliget har bidraget. Nogle forslag må vel siges at være mere seriøse end andre. SF har stillet forslag om at annullere nedskæringerne på børneinstitutionerne. For at der ikke skal herske nogen misforståelse, så har socialdemokratiet hele tiden været modstander af disse

[Kjeld Olesen.]

nedskæringer, også fordi tiden ikke netop er til at sende yderligere ud i arbejdsløsheden. Virkeligheden fortæller os imidlertid, at indtil nu er det ikke lykkedes os at skabe muligheder for at ændre det, som et flertal har vedtaget her i tinget.

Også fremskridtspartiet brillerer med en række forslag, der fortæller om en komplet manglende forståelse for alvoren i det, vi diskuterer.

Fremskridtspartiet har stillet sin gøglervogn op ved ulykkesstedet i håb om at kunne skabe interesse for sine illusionsnumre, men selve ulykken er uden interesse for dem.

At det blev et bredt flertal, kan ikke efter min mening vurderes højt nok. Det har betydning, at mange har åndet lettet op, først og fremmest de arbejdsløse, der ellers ville have al mulig grund til at rette en harmdirrende anklage mod os. Det er vælgerne, der har forventet handling fra folketinget, det er erhvervslivet, der måske ville have tøvet, hvis flertallet havde været spinkelt. Nu er der skabt forudsætninger for den optimisme, der er så afgørende for, at udviklingen kan vendes, og det er også udlandet, der kan se, at Danmark i hvert fald ikke ligger bagest i en økonomisk ekspansion, som meget gerne skulle følges ihærdigt op af andre lande.

Det er ikke uden risiko, at der foretages en stimulans af forbruget, men med et betalingsbalanceunderskud på vel ikke over 1½ mia kr. i år og en stærkt neddæmpet inflationsrate finder socialdemokratiet det forsvarligt, forudsat at der i tide gribes ind på en sådan måde, at det bliver en opbremsning, der ikke hindrer den vogn, vi nu sender af sted, i at køre videre ud ad sporet.

Det, vi skal foretage i kampen mod arbejdsløsheden, er en blanding af optimisme og realisme. Forliget vil uden tvivl skabe den fornødne optimisme i erhvervslivet. Realismen skal fortælle os, at det kun er et skridt på vejen mod arbejde til alle.

Forliget, vi nu har indgået, og hvis praktiske enkeltheder vi skal til at diskutere, strækker sig over 3 år. Vi skal hele tiden følge og vurdere udviklingen, således at vi i tide kender udsigten for den videre beskæftigelse.

Jeg tror også, det bliver nødvendigt, at vi spørger os selv, om de forudsætninger for

fuld beskæftigelse, som vi hidtil har bygget på, fortsat vil være til stede. Det kunne jo være, at de midler, som vi har anset for givne, må tages op til revision, hvis man som socialdemokratiet ønsker at, retten til arbejde skal gælde alle.

Christoffersen (V):

Vi står i disse uger over for en alvorlig arbejdsløshedssituation. De seneste ledighedstal viser klart, at arbejdsløsheden nu breder sig til eksportvirksomhederne og til andre centrale dele af det danske erhvervsliv.

Denne udvikling kommer ikke som en overraskelse for venstre. Vi advarede allerede i marts mod denne risiko. Forårets økonomiske politik var hverken tilstrækkelig dybtgående eller langsigtet til at kunne genskabe troen på en virkelig forbedring af det økonomiske klima.

Venstre har derfor deltaget i den seneste uges politiske forhandlinger med det klare ønske at kunne medvirke til gennemførelsen af den nødvendige politik i den situation, vi nu er i. Vi har af hensyn til landets situation bøjet os på en række punkter. Vi har til gengæld kunnet konstatere, at en tilsvarende samarbejdsvilje i denne situation har været til stede hos regeringen. Derfor er vi nu nået frem til en aftale mellem venstre og socialdemokratiet, som på afgørende punkter kan ændre den alvorlige udvikling, og vi noterer med tilfredshed, at også det radikale venstre, kristeligt folkparti og centrumdemokraterne deltager i denne aftale.

En række partier har dermed formået at leve op til den udfordring, der ligger i situationen. Det har været en udfordring, ikke alene til partiernes saglige formåen, men også til vort parlamentariske system.

Jeg tror, at mange i dag ville have følt en dyb skuffelse, hvis vi ikke var nået frem til et resultat. Jeg tror til gengæld også, at det brede forlig i dag hilses med tilfredshed i alle befolkningsgrupper som et bevis på, at folketingets store flertal er i stand til at arbejde sammen i en dybt alvorlig situation.

For venstre har det været afgørende, at der blev en helhed og et perspektiv i den politik, der skulle aftales. Først og sidst har vi lagt vægt på at skabe tillid til omkostningsudviklingen, men vi har samtidig arbejdet for, at der herudover blev sikret nød-

[Christoffersen.]

vendige stimulanser til erhvervslivets investeringer, og begge dele er nået med dette forlig.

Det gælder i det hele taget om forliget, at det på en lang række væsentlige punkter er en imødekommelse og en accept af de forslag, som venstres folketingsgruppe lagde frem i sin helhedsplan den 25. august i år.

Vi føler, at vi på omkostningspolitikken område har fået en række værdifulde indrømmelser. Vi har fået en klar aftale om, at partierne vil hindre omkostningsstigninger som følge af, at der i 1976 udløses mere end én portion i hvert halvår. Der er en enighed om at opfordre til en begrænset lønudvikling i indeværende overenskomstperiode. Der er en enighed om at støtte regeringen i de forestående forhandlinger om taktregulering med henblik på at opnå den størst mulige tilbageholdenhed. Der er en klar aftale om, at der helt frem til udgangen af 1978 — og det er her, aftalen har 3 års varighed — skal sikres ro om omkostninger og priser, og der er en klar aftale om, at forbedringer af konkurrenceevnen også skal gennemføres gennem nye indkomstskatteløstelser såvel i 1977 som i 1978. Der er en aftale om, at vi skal stille imod en lavere obligationsrente, at der skal ske lempelser i erhvervenes særbeskatning, og at der skal gennemføres bedre eksportkreditordninger.

Også på et andet vigtigt punkt føler venstre at aftalen er tilfredstillende. Vi har lagt afgørende vægt på, at der blev reserveret betydelige beløb til en forøgelse af erhvervenes investeringer. Regeringens oplæg var ikke tilstrækkeligt, men vi har nu nået et væsentligt resultat, som sikrer over 1½ mia kr. til fremme af erhvervenes investeringer gennem investeringsfradrag, gennem tilskud til nybygninger, moderniseringer, ombygninger af erhvervsejendomme, gennem lempeligere regler for investeringsfondshensættelser, gennem realkreditlempelser, gennem en enighed om at nå frem til nye finansieringsformer og nye etableringsstøttemuligheder inden for byerhvervene.

Så er der en række ting i aftalen, som tager sigte på en mere direkte påvirkning af beskæftigelsen, og der er naturligvis også den midlertidige momsnedsettelse. Det er klart, at den har vi været skeptiske over for, og vi vil godt stadig advare mod for megen

optimisme, men i den sammenhæng, hvori denne er anbragt, kan vi acceptere den, og vi håber naturligvis, at dens virkninger vil blive mærkbare. Vi lægger vægt på, at i aftalen om skattepolitikken fastholdes skatteløstelserne i 1976, at man holder øje med og søger at begrænse det kommunale skatte tryk i 1976, og at der er enighed om i 1977 og 1978 at gennemføre indkomstskatteløstelser for at fremme erhvervenes konkurrenceevne.

Der er en aftale om besparelser. Vel, her er rammen begrænset, men det er alligevel vigtigt, at et stort flertal i folketinget er enige om, at besparelspolitikken må videreføres. Efter vores opfattelse må opgaven nu være at sandsynliggøre gennem konkrete forslag, at disse besparelserammer kan udvides væsentligt.

Hvad giver så dette forlig? Det giver efter vores opfattelse noget mere optimisme, noget mere tillid og dermed også en bedre beskæftigelsessituation. Men der er samtidig grund til at advare mod en forhastet optimisme. Selv om forliget vil have klare beskæftigelsesfremmende virkninger, så vil vi fortsat stå med meget alvorlige økonomiske problemer, som dette forlig ikke løser, og som ikke ligger inden for dette forligs rækkevidde. Der er aftalt en omkostningspolitik for en 3-årig periode, men de øvrige ting tager først og fremmest sigte på at løse de beskæftigelsesproblemer, vi står med i øjeblikket, og der er mange andre problemer, som vil møde os om blot nogle få måneder for ikke at tale om i de næste par år. Det gælder beskæftigelsesproblemer, det gælder problemer omkring de offentlige finanser, det gælder pengepolitiske problemer. På alle disse punkter kan der i den kommende tid være behov for nye initiativer, som folketingets partier må søge at forhandle sig til rette om.

Derfor er dette forlig ikke nogen endelig løsning på vore økonomiske problemer, det er kun en begyndelse. Meget må følge efter, hvis det skal have mening, og mange forhold kan også først afklares, efterhånden som vi har et klarere overblik over den internationale økonomiske udvikling. Venstre vil derfor følge de kommende måneders udvikling med største opmærksomhed, og jeg forudsætter naturligvis, at regeringen har samme opfattelse af situationen. En sådan

[Christophersen.]

vilje til at træffe nødvendige beslutninger, også når de må blive af mere upopulær art, er forudsætningen for, at det, som vi nu har aftalt, vil få de ønskede virkninger. Det er under de forudsætninger, at venstre er parat til at gennemføre den lovgivning, som ligger inden for forligets rammer, og som tager sigte på først og fremmest at klare de aktuelle beskæftigelsesmæssige problemer, vi står over for.

Svend Andersen (Rosk. a.) (FP):

Nu har man i nogle uger kørt et medietrip, hvor man effektivt har forsøgt at bilde befolkningen ind, at bare der kunne laves et såkaldt bredt forlig, ville der være gjort noget virkelig effektivt mod arbejdsløsheden. Det hele har været nydeligt iscenesat med udtalelser fra diverse borgmestre og repræsentanter for mange interesseorganisationer. Nu er forliget en realitet, og meningen er vel, at befolkningen skal ånde lettet op og være i dyb taknemmelighed til de partier, der har ofret sig for at opnå dette forlig.

Men der er desværre ingen som helst grund til at være taknemlig. Ikke ét eneste forslag gør danske varer billigere, ikke ét eneste forslag giver lyst til at investere, skabe arbejdspladser og tjene penge. Tværtimod, når man forøger kasseunderskuddet med 5 mia kr., vil dette uvægerlig medføre en vis stigning i inflationen og i renteniveauet i særdeleshed på det lange marked. Regeringen lægger da heller ikke skjul på, at vi nok også næste år bliver nødt til at optage et indelnandsk statslån på nogle milliarder kroner med heraf følgende renteforhøjelser og øgede statsudgifter. Hvis man tænker sig, at renten bliver bare 1 pct. højere, end den ville være ved en mere ansvarlig økonomisk politik, så vil nettoeffekten af momsnedsettelsen og den hermed forbundne renteforhøjelse være en husleje-forhøjelse for en ganske almindelig lejlighed på mindst 600 kr. om året. Man har altså ikke hjulpet byggeriet, man har tværtimod skadet byggeriet og dermed beskæftigelsen inden for byggeriet.

Det er interessant at se, hvad det i grunden er, regeringen kalder aktiv erhvervspolitik. Det er nemlig, at først invaliderer man erhvervslivet ved et højt skattetryk, man

forlanger, at erhvervslivet skal afholde milliardudgifter til overflødigt papirarbejde m. v., og efter at patienten er blevet næsten 100 pct. invalid, så giver man ham nogle krykker i form af nogle offentlige tilskud, som han i øvrigt selv skal betale, for der er jo ikke andre til det.

Lad os tage et eksempel. Efter at fiskeriministeren nu har ødelagt eksistensmulighederne for fiskerierhvervet ved at gå med til nogle for dansk fiskeri uantagelige kvotaordninger, så giver man altså 85 mill. kr. til fiskerierhvervet. Det er den typiske fremgangsmåde for socialdemokratiet.

Hvad har så venstre m. fl. fået ud af denne handel? Hvad har fået venstre til at ændre opfattelse med hensyn til, at der nu kan bruges flere penge på reparations- og vedligeholdelsesarbejder, og at kasseunderskuddet nu pludselig kan blive betydelig større? Det er ikke mere end 10 dage siden, at venstre undlod i finansudvalget at stemme for en forhøjelse af tillægsbevillingsreserven med 200 mill. kr., men nu kan man altså godt være med til pludselig at bruge 4 mia kr. Tilsyneladende skyldes denne koving et ligegyldigt stykke papir, hvorpå der ikke står ét eneste konkret tal, men udelukkende værdiladede begreber som størst mulig o. lign. samt en bekræftelse på, at der den 8. marts blev vedtaget en forlængelse af overenskomsterne. Intet som helst konkret skridt til bekæmpelse af omkostningsniveauet. Alt i alt må man sige, at dette forlig bærer præg af at være skabt i en sen nattetime. Det er sørgeligt, at venstre m. fl. ikke kunne holde øjnene åbne til kl. 5.

Kjærulff-Schmidt (FP):

Det er ikke så mange måneder siden, at venstre her i Folketinget viste, at det hellere ville give afkald på regeringsmagten end gå ind i et formaliseret samarbejde med fremskridtspartiet. Nu har venstre så haft nogle måneder til at nå frem til en afklaring af, hvad der er partiets stilling i dansk politik i disse år. Man har besluttet sig, og venstre har valgt side ved at gå ind i et formaliseret samarbejde med socialdemokratiet, et meget nært samarbejde, som ikke blot omfatter en række lovforslag, men også en såkaldt hensigtserklæring, en aftale, der indebærer, at venstres og socialdemokratiets økonomiske politik i det store og hele vil være iden-

[Kjøruff-Schmidt.]

tisk frem til 1976-77. På alle væsentlige punkter, som vi nu kender dem, er det socialdemokratisk udgiftspolitik, man er blevet enige om, en fortsættelse af de forløbne års slaraffenlandspolitik, som vi kender alt for godt. Men jeg kan garantere vælgerne for, at denne nye alliance imellem venstre og socialdemokratiet vil få modspil fra fremskridtspartiet, der jo nu har et særligt ansvar over for vælgerne som det største og måske det eneste reelle oppositionsparti her i folketinget. Vi vil gøre alt, hvad der står i vores magt, for at komme til at påvirke og forbedre den økonomiske politik, der skal føres i de kommende år.

Når vi ser på de forslag, der er fremsat af regeringen, venstre og de øvrige forligspartier, så er der ikke ét eneste af dem, der tager fat på det, der er det centrale problem for dansk erhvervsliv i disse år, nemlig det omkostningsniveau, der svækker eksport erhvervene, og som også svækker de dele af hjemmemarkedserhvervene, som udsættes for importkonkurrence.

Momsnedsættelsen styrker ikke eksport erhvervene. De beskæftigelsesfremmende foranstaltninger til reparations-, isolerings- og lignende arbejder kan nok hjælpe på beskæftigelsen en kort tid, en lille smule i nogle måneder, for det er klart, at beskæftigelsesfremmende foranstaltninger kan betyde en vis reduktion på måske 20.000-30.000 i arbejdsløshedstallene i en del af vinterperioden, men hvad hjælper det over for en arbejdsløshed på over 100.000, som måske under sæsonmæssige indflydelser og under de vanskeligheder, Danmark i øvrigt står i, vil kunne stige til måske det dobbelte niveau i løbet af vintermånederne? Hvad hjælper det så, at man lægger lidt camouflage ud over problemerne, men går fuldstændig uden om det virkelige, det centrale, problem?

Det centrale problem er jo ikke, som man skulle tro, når man læser lovforslagene, at der ikke er foretaget tilstrækkelige investeringer i erhvervslivets produktionsapparat, bygninger, maskiner osv. De forslag, der skal fremme investeringslysten, er blændværksforslag. Vi har fabrikerne, vi har hele produktionsapparatet, men vi ved, at 20-25 pct. af produktionskapaciteten ikke udnyttes. Det, der naturligvis skal til, er en meget

stærk begrænsning i væksten af de offentlige udgifter.

Fremskridtspartiet har nu igennem næsten 2 år kæmpet for at få venstre og socialdemokratiet og andre partier her i tinget i tale om en løsning, der kunne reducere skattetrykket og dermed genskabe et rimeligt omkostningsniveau til gavn for produktionen. Det er den eneste måde, arbejdsløsheden kan bekæmpes på, men det har endnu en gang vist sig, at det også er den eneste måde, venstre og socialdemokratiet ikke vil være med til at løse Danmarks problemer på.

Hvis der skal være noget som helst ansvarligt i den langsigtede økonomiske politik, er det ikke nok, som statsministeren gjorde det, at omtale påtænkte besparelser på 4,5 mia kr. fordelt over de kommende 3 år. Det er nødvendigt at gå i gang med meget store besparelser, og fremskridtspartiet vil i den kommende samling, om ikke før så i forbindelse med finanslovdebatten, fremkomme med besparelsesforslag af størrelsesordenen 13-14 mia kr. Fremfor at udarbejde hensigtserklæringer, der fastslår, at omkostningsniveauet bør holdes i ave, burde et flertal i folketinget interessere sig for, hvordan man bærer sig ad med at holde det i ave. Det offentliges udgifter er nu et stykke over 100 mia kr. på årsbasis, og enhver tale om begrænsning af erhvervenes omkostningsniveau er vildledende, så længe man lader besparelsesproblemerne ligge.

Som et led i den analyse, der i de kommende år vil være nødvendig, af de offentlige udgifter vil fremskridtspartiet komme med et forslag om nedsættelse af en parlamentarisk kommission i henhold til grundlovens § 51. Denne parlamentariske kommission bør få det som sit kommissorium at undersøge de samfundsøkonomiske virkninger af den offentlige sektors lønførende stilling og af de øvrige fordele, der knytter sig til beskæftigelse inden for den offentlige sektor. Men vi vil også gå i gang nu under udvalgsarbejdet med at se på de mange skønhedspletter, der er i forslagene, sådan at vi også her i de kommende dage vil give socialdemokratiet og venstre det modspil, som den politik fortjener, der nu er lagt frem.

Wamberg (FP):

Vi er nu i form af 22 lovforslag blevet

[Wamberg.]

præsenteret for de 5 forligspartiets gavebord. Det må betragtes som noget overordentlig negativt, at de to største, helt organisationsdominerede partier gennem dette forlig endnu en gang prøver at indbilde befolkningen, at der kan drysses ca. 5 mia kr. ud til højre og venstre uden samtidig tilstrækkelig klart at understrege, at der kun er skatteyderne til at betale disse milde gaver.

Sandhedens time vil hurtigt melde sig, regningen skal betales, vi vil igen få højere skatter, og vi vil igen høre de gammelkendte undskyldninger, når de tilsigtede virkninger af dette sindrigt opbyggede korthus af lovforslag falder sammen: vi troede, det ville hjælpe, og vi kunne ikke, da forslagene blev gennemført, vide, at f. eks. oliepriserne ville stige, eller at flæskepriserne faldt, eller at der ikke var nogen, der ville bo i de boliger, vi byggede.

Hensigten med forliget er at begrænse arbejdsløsheden, at genskabe troen på fremtiden i erhvervslivet og dermed fremme industriens lyst til at investere og den enkeltes lyst til at arbejde. Det postuleres af forligspartierne, at gavebordets væsentligste bestanddele vil begrænse erhvervslivets omkostningsniveau, og nogle af forligspartierne tror måske også, at den enkelte arbejders realløn forbedres, specielt gennem den 5 måneders momsnedsettelse. I en kort periode vil dette sidste naturligvis også blive virkningen, men virkningen bliver nøjagtig den samme set fra en reallønsbetragtning for den, der har indrettet sin tilværelse på en indkomst baseret på arbejdsløshedsunderstøttelse, socialhjælp eller sygeløn, der jo i vidt omfang suppleres med månedskinsarbejde af den ene eller den anden art.

Der er intet i de fremsatte forslag, der vil fremme lysten til at tage arbejde. Der er intet, der giver større afstand mellem reallønnen for én, der arbejder, og én, der er arbejdsløs. Der er intet i forslagene, der indebærer, at de tusinder af ledige arbejdspladser, der har stået ubesat i dette land det sidste år, efter vedtagelsen af disse såkaldte beskæftigelsesfremmende foranstaltninger vil skaffe stabil arbejdskraft til industri, landbrug eller forretninger, der uanset annoncer, henvendelser til arbejdsformid-

ling eller direkte til fagforeninger ikke har kunnet få den arbejdskraft, man havde brug for.

I sommerens løb har vi oplevet et utal af ulovlige strejker. En tillidsmand for B&W udtalte frimodigt på spørgsmålet om, hvad de ansatte på B&W ville gøre, hvis virksomheden måtte lukke: „Så kan vi jo bare hæve understøttelse“.

På weekendens socialdemokratiske årsmøde lød der da også fornuftige røster fra nordjyske arbejdere, der stillede sig uforstående over for, at arbejdere i København, der havde det dobbelte i løn af, hvad man f. eks. får i Brovst, strejkede for at få 4 kr. mere. Det forekommer, som om solidariteten arbejderne imellem svigter, at arbejderne selv er begyndt at sætte spørgsmålstegn ved, om ikke understøttelserne til arbejdsløse og ydelserne i socialhjælp både er for høje og for lette at få.

De forslag, der nu skal gennemføres, vil bestyrke dette indtryk. Det er folketingets pligt at få genskabt troen på, at det kan betale sig at arbejde. Det er folketingets pligt at sørge for, at de, der arbejder, tydeligt får væsentlig mere til eget forbrug end ved ikke at arbejde eller ved at hæve socialhjælp. Det problem løses ikke ved tilskud eller nok så mange beskæftigelsesfremmende forslag af den art, vi her er præsenteret for.

Det er falsk tale at sammenligne den eksisterende arbejdsløshed med den, vi oplevede i 1930'erne, og forligspartierne har, bortset fra smukke hensigtserklæringer uden reelt indhold, ikke i de fremlagte forslag forklaret, hvorledes underskuddet på dette og næste års finanslov, der for begge år bliver tocifrede milliardbeløb, skal dækkes.

I forliget deltager to forhenværende statsministre, og den nuværende har på alle tre's vegne i formiddags udtalt, at forliget består af forstandige formuleringer. Det må i den anledning fastslås, at også for både forhenværende og nuværende statsministre gælder det, at ingen er forpligtet ud over sine evner. Vel påstås det fra gammel tid her i landet, at den, Gud giver embedet, giver han også forstanden. Noget kunne tyde på, at der efterhånden er for mange embeder og for lidt forstand. Lad os håbe, at også den nuværende statsminister snart må blive forhenværende.

Glistrup (FP):

Den nuværende danske arbejdsløshed er jo ikke noget, der er skyllet ind over landet som en uafvendelig katastrofe fra udlandet. Det har fuldstændig ligget i dette folketings hånd at skabe denne arbejdsløshed, og det ligger fuldstændig i dette folketings hånd at fjerne denne arbejdsløshed igen.

Problemet er så ganske enkelt, at vi repræsenterer $\frac{1}{800}$ af befolkningen i denne verden. Vi repræsenterer mindre end halvdelen af en storby i det fremmede. Fordi vi begyndte at have alle vore folk i arbejde, ville vi ikke blive mødt med handelskrige eller noget lignende fra udlandet, det vil være ganske åbenbart. Vi kan ganske isole ret fjerne arbejdsløsheden herhjemme, og så kan vi gøre det uanset de udenlandske konjunkturer.

Derfor er det kreperligt at skulle blive præsenteret for sådan noget som det, vi ser her. Når man skal rejse fra Sorø til Slagelse, så tager man sig en tur langt østpå i stedet for at rejse i den rigtige retning. Det er det, der sker med det, som er tænkt ud i disse morgentimer.

For sandheden er jo den ganske enkle, at arbejdsløsheden har én eneste årsag, nemlig at de danske priser ikke er konkurrencedygtige. Og de danske priser er ikke konkurrencedygtige af én eneste årsag, nemlig at de danske omkostninger, udgifterne for arbejdsgiverne, er for høje, og de danske omkostninger, udgifterne for arbejderne, er for høje af én eneste årsag, nemlig at vi er kommet for højt op med indkomstskatte tryk her i landet. Og vi er kommet for højt op med indkomstskatte tryk her i landet af én eneste årsag, nemlig at man ikke i dette folketing i tide har kunnet sige nej til offentlige udgifter helt ud over alle rimelighedens grænser. Derfor, når landet er blevet fattigere, er der én eneste kur, og den hedder mindre offentlige udgifter og ikke, som dette forlig går ud på, flere offentlige udgifter. Får vi mindre offentlige udgifter, får vi mindre indkomstskatter. Får vi mindre indkomstskatter, kan arbejderne få reallønsfremgang ved, at der er mere i lønningsposen, og man kan holde lønudgiften for arbejderne konstant, uanset at der gives større indtægter til arbejderne. Og holder man udgifterne for arbejderne konstant, ja, så er det således, at vi vil have en udvikling,

hvor vi har priser, der kan konkurrere med udlandets, hvor der stadig er inflation, og vi kan få alle folk i arbejde igen. Fremskridtspartiet har i 7 præcise lovforslag påvist, hvordan det gøres ved at forhøje den skattefri bundgrænse begyndende med 21.000 kr. her fra 1. oktober — og så selvfølgelig med det samme væk med den kapitalvindingsskat, som venstre og socialdemokratiet skærpede her i foråret, og som jo går ud på, at man simpelt hen kvæler danske arbejdspladser, fordi den gamle mand ikke kan trække sig tilbage. Han er i den situation, at han ikke rigtig har noget initiativ til at ansætte flere arbejdere, men han holdes på sin ejendom. Den unge mand kan ikke udvikle noget, fordi kapitalvindingsskatten kvæler hans driftskapital. Det er også et af vore forslag til at klare den foreliggende situation.

Med andre ord, i fremskridtspartiets 8 forslag har vi den præcise angivelse af, hvordan arbejdsløsheden fjernes. I forligsmagerens forslag har vi, hvordan arbejdsløsheden skærpes.

Og så kommer hr. Kjeld Olesen og siger, at selve ulykken, arbejdsløsheden, ikke spiller nogen rolle for fremskridtspartiet. Det turde nok være forkert. Skal vi ikke være enige om, at vi alle sammen er enige om én ting, og det er at få denne arbejdsløshed fjernet, og så skal man ikke komme med den slags påstande, som hr. Kjeld Olesen kommer med, når han siger: så stiller man en gøglervogn op, eller noget lignende. Jeg betvivler da ikke, at hr. Kjeld Olesen efter sine bedste evner står bag ved dette forlig her, og det er hr. Kjeld Olesens bedste bestræbelser for at klare det. Skal vi ikke lade være med at klandre hinanden?

Nu står fremskridtspartiet som det ledende oppositionsparti her i salen, og dér vil vi åbenbart blive stående, hvis det står til statsministeren, i de næste 3 år som dem, der skal give det saglige alternativ til den koalitions politik, der føres fra venstre og socialdemokraterne, og hvad de nu alle hedder, de kristelige, centrum-demokrater, og hvad der er, nogle radikale er der vist også tilbage; og hvis man skal have et sagligt spil mellem oppositionen i denne sal og regeringspartiet, så er det ikke den bedste start at køre det hen i sådan nogle billige talemåder som det, hr. Kjeld Olesen nævnte om, at fremskridtspartiet ikke tog noget hensyn til

[Glistrup.]

selve den ulykke, der var indtrådt. Den ulykke er hidført fremfor noget andet af, at hr. Kjeld Olesens parti ikke har villet tage bestik af tingene, men har ført en gal politik. Jeg vil ikke sige, at hr. Kjeld Olesens parti har ønsket arbejdsløsheden, men socialdemokratiet har hidtil vist, at de fører en gal politik; derfor er arbejdsløsheden, der er rent hjemmeskabt, steget, og derfor må vi opfordre socialdemokratiet til at holde op med den forkerte politik og stemme for fremskridtspartiets forslag.

Hilmar Baunsgaard (RV):

Det radikale venstre er medunderskriver af det forlig, der sammen med 4 andre partier er indgået om en øjeblikkelig indsats og en mere langsigtet tilrettelægning af landets økonomiske politik.

Vi hilser med tilfredshed, at det lykkedes at nå frem til dette forlig, og jeg vil gerne her først og fremmest gratulere venstre. Vi kender alle det gamle ord, der siger, at den, der overvinder sig selv, er større end den, der indtager en stad. Derfor vil venstre være enig med os i i dag, at da venstre sprang fra, var det godt, der var nogle, der blev ved. Det lykkedes som bekendt 4 andre partier at nå frem til et forlig, og jeg vil gerne sige: skam få den, der nu bebrejder venstre, at det så til sidst gik med.

Jeg synes, der er grund til at anerkende, at venstre overvandt sig selv og gik med på dette forlig. Når jeg påskønner det, er det på baggrund af den økonomiske situation, vi er i i øjeblikket, hvor der ikke er nogen tvivl om, at det vil påvirke afgørende i positiv retning, at det er et bredt flertal i folketinget, der står bagved.

Det er klart for enhver, der enten vil se eller ikke vil udnytte det til misbrug, at en væsentlig årsag til den forværrede danske beskæftigelsessituation er, at den internationale økonomiske situation er udsat for en fortsat og stadig kraftig afmatning. Vi ser det i England, vi ser det i Frankrig, i Tyskland, og det begynder i Sverige. Dermed har vi nævnt de lande, der er altafgørende for dansk udenrigshandel, og udenrigshandelen er som bekendt afgørende for den økonomiske aktivitet i Danmark. Det, man må regne med ved at anskue denne internationale situation, er desværre nok, at man

tidligst i løbet af 1976, ja, man skal nok sige tidligst i sidste halvår i 1976, vil kunne få en sådan international opgang, at det vil smitte af i Danmark.

Derfor var det nødvendigt med en indsats på kort sigt til fremme af beskæftigelsen. Vi er fra radikal side overbevist om, at det, som de 5 partier er blevet enige om, på kort sigt vil bidrage til at forøge beskæftigelsen og altså mindske arbejdsløsheden.

Statsministeren gav udtryk for det håb, at der ved dette ville komme 50.000 flere i arbejde. Det er selvsagt et håb, vi alle deler — vi kan vel sige som et minimumshåb. Men på den anden side må det nok være rigtigt at sige, at selv med disse forslag vil Danmark stå over for en alvorlig beskæftigelsesmæssig situation også i den kommende vinter. Vi må, tror jeg, se i øjnene, at vi ikke med disse kortsigtede indgreb har mulighed for, så længe de internationale konjunkturer vedvarer, at afskaffe vores arbejdsløshed.

Lige så væsentligt som det kortsigtede er det imidlertid, at der også er indbygget nogle langsigtede virkninger, og her tæller det ikke mindst, at der over for erhvervslivet kan skabes en tiltro til, at der er den fornødne vilje i folketinget til at fastholde den aftalte økonomiske politik på lidt længere sigt. Det burde kunne og vil formentlig kunne medvirke til at give erhvervslivet en vis tro på, at man kan fastholde en økonomisk kurs, som kan mindske erhvervslivets omkostninger, og så vil der jo allerede i dette være en selvforstærkende virkning.

Jeg tror, at tilliden til dette i meget høj grad hænger sammen med, at der står et stort flertal bagved i folketinget, og jeg synes endnu en gang, at der er grund til at understrege det glædelige i, at der blev 5 partier, der stod sammen om at udforme dette forlig. Det er mere end to tredjedele af folketingets medlemmer, der står bag ved det forlig, der nu er indgået, og det er dermed også mere end to tredjedele af folketingets medlemmer, der har forpligtet sig til at sikre en mere stabil økonomisk udvikling end den, vi har kendt de seneste år. Jeg tror, at ikke mindst dette med de to tredjedele flertal er det positive i forliget.

Så vil jeg gerne til sidst sige, at jeg bemærkede mig, at hr. Glistrup gerne ville have, at vi alle skulle erklære os enige med

[Kilmar Baunsgaard.]

ham i, at også han ville afskaffe arbejdsløsheden, og da jeg nu engang er sådan, at jeg gerne vil glæde mine medmennesker, så vil jeg sige, at det tror jeg såmænd også at hr. Glistrup og fremskridtspartiet vil. Så er vi andre jo bare nødt til at huske den ene af fremskridtspartiets ordføreres egen vurdering: ingen er forpligtet ud over sine evner.

Schlüter (KF):

Det konservative folkeparti har længe haft den opfattelse, at i den særlige situation, vort land nu befinder sig i, er det nødvendigt at gøre noget for at stimulere forbruget, omsætningen og produktionen for at tage toppen af ledigheden. Men det har været en betingelse for os, at en betydelig del af de penge, staten nu skulle give afkald på, blev anvendt til en mærkbar lettelse af indkomstskatterne. Vi mener, at lavere indkomstskatter er det mest virkningsfulde instrument, når det drejer sig om at holde det danske omkostningsniveau nede. Og hvis vi ikke gennem skattelettelse holder indkomstniveauet nede, så tror vi, at virkningerne af alle de andre foranstaltninger, som nu kan være på tale, kun bliver svage og kortvarige.

Vi mener, at der er to hovedårsager til den svære økonomiske situation. For det første den svage konjunktur, som jo præger næsten hele verden. For det andet den erhvervspolitik, Danmark har ført i de senere år med stadig stigende erhvervsskatter og stramme prisrestriktioner, som har hindret øget omsætning og produktion. En lang række foranstaltninger, som har gjort vilkårene vanskeligere for erhvervslivet, er vedtaget både under den nuværende og under den forrige regering.

Vi lægger selvfølgelig vægt på, at denne ekstraordinære folketingssamling kan få et resultat, som virkelig kan overbevise virksomhederne om, at erhvervspolitikken i fremtiden lægger hovedvægten på virksomhedernes vækstmuligheder. Folketinget kan overbevise forbrugerne og virksomhederne herom på mange måder. Vi kan holde op med at tale om, at nu skal man afskaffe skattefradrag, som blot vil føre til, at parcelhusbyggeriet går i stå. Vi kunne standse debatten om en central ØD-fond, som skaber frygt for konfiskation af fremtidige in-

vesteringer. Vi kunne ophæve avancestoploven, som er administrativt fuldstændig umulig at have med at gøre, og som der jo ikke er behov for på et tidspunkt, hvor virksomhederne må slås for at bevare deres markedsandel. Vi kunne indrette bestemmelser i monopollovgivningen, som gav virksomhederne en tilstrækkelig nettoindtjening, som kan sikre de nødvendige reinvesteringer. Sådanne ting tror vi varigt ville forbedre erhvervsklimaet i Danmark.

På den anden side tror vi, at mulighederne for at påvirke udviklingen på helt kort sigt er meget begrænsede. Det konservative folkeparti har i forhandlingerne med regeringen fremlagt en lang række forslag med sigte på at skabe et bedre erhvervsklima i vort land. En række af disse forslag har vi nu set er med i det forlig, der er indgået, og det takker vi for. Andre partier lægger vægt på de samme forslag, og det er udmærket. Men vor stilling har været og er afhængig af, at en lettelse af indkomstskatterne finder sted allerede fra den 1. januar 1976.

Det konservative folkeparti beklager, at der ikke har været en vilje til i forhandlingernes start at kortlægge, om der var en række hovedsynspunkter, som folketingets ikke-socialistiske partier kunne samles om. Vi tror, at der ville være nået et godt resultat og langt bedre end det, der nu er kendt, hvis de ikke-socialistiske partier havde stået sammen i stedet for at forhandle i 4 forskellige grupperinger med regeringen.

Allerede den 22. august rettede jeg en henvendelse til lederne af de andre ikke-socialistiske partier og skrev, at som de indledende forhandlinger er forløbet, følte jeg, det ville være af værdi, om der fandt en fælles drøftelse sted mellem disse partier med henblik på at undersøge, om der på en række områder foreligger et fællesskab i deres synspunkter. Der var naturligvis straks nogle, som sagde, at dette var et forsøg på at danne en blok. Det var det ikke, og jeg vil da for resten sige, at det kunne jo aldrig blive mere af en blok, end når et hvilket som helst andet flertal mødes og danner en. Min tanke var, at der måtte være hovedsynspunkter, som disse partier kunne enes om, og at mulighederne for at øve indflydelse på regeringen, så den lagde en lovgivning frem med det rigtige præg, var større,

[Schlüter.]

hvis disse partier optrådte i et vist fællesskab. Men det var der altså nogle der ikke ville, og det måtte vi tage til efterretning. Vi har deltaget i en række drøftelser med regeringen siden hen og lagt vore tanker frem.

Der er enkeltheder i forligsoplægget, som vi kan støtte. Det gælder først og fremmest de varige forbedringer af virksomhedernes vilkår; det er noget, vi tror vil gavne. Det foreslås også, at den bundne opsparing nu skal frigives. Det var bundforkert at indføre den. Det var en af de ting, som bidrog til at skabe pessimisme og forstærke krisen, da den kom. Nu skal den ophæves, og det støtter vi.

Vi har under forhandlingerne rejst tanken om, at man også frigiver den særlige form for tvungen opsparing, som tjenestemændene har været genstand for. Jeg forstår, at det vil man ikke tiltræde, og det er jeg ked af ud fra det synspunkt, at her er der ligesom med den bundne opsparing tale om penge, der i forvejen tilhører nogle folk. Når man skal lempe, må det være naturligt først at frigive midler, der allerede tilhører grupper af befolkningen.

Men når vi skal bedømme det samlede resultat, så er det opfattelsen i den konservative folketingsgruppe, at resultatet ikke er dueligt. Det løser ikke landets problemer, så det batter. Hovedideen er jo, at man tager 5 mia kr., som man ikke har, op af statskassen, og man bruger dem især på en momsnedsettelse og på en serie nye tilskud til erhvervslivet. På denne måde tror vi ikke at man løser de virkelige problemer. Man kurerer måske på nogle symptomer, men virkningen vil være ganske midlertidig. Vi tror ikke, at den store momsnedsettelse under den nuværende lavkonjunktur er et egnet universalmiddel. Vi mener, at ideen om en direkte skattelettelse — og der er naturligvis grænser for, hvor stor den kan blive — langt mere vil skabe tillid til fremtiden og sikkerhed omkring forbruget. Der er intet, som i de sidste mange år har presset lønningerne så stærkt i vejret som det stigende skattetryk.

Nu er der indgået et forlig, hvor hoveddeltagerne er venstre og socialdemokratiet, og det betyder, at skattelettelsen i 1976 er forhindret. Det beklager vi; det havde været

det bedste middel. Så har jeg set, at der står i forligsteksten, at man stiler mod skatte nedsettelse i 1977 og 1978. Der er længe til, og jeg må stille mig tvivlende over for, om denne skattelettelse kommer. I hvert fald kommer den så sent, at den ikke kan hjælpe over for det akutte beskæftigelsesproblem.

Jeg skal ikke sige mange ord om de indkomstpolitiske formuleringer, som findes i forligsteksten. Det ville være uvenligt, teksten er jo meget uklar. Det hedder i et afgørende led, at skulle prisudviklingen forme sig utilfredsstillende, så vil man forhandle mellem de implicerede partier med henblik på at undgå omkostningsstigninger. Det sidste udtryk, at undgå omkostningsstigninger, er naturligvis en vigtig målsætning, men jeg mener, at det var gavnligt, om man kunne få præciseret, hvilke midler man tænker på. Vil dette sige, at der, hvis der udløses mere end én og én dyrtidsportion, skal være tale om nye kontante virksomhedstilskud, der betyder et nyt milliarddyk i statskassen, eller hvad? Betyder det, at dyrtidsportioner skal suspenderes, eller hvad?

Jeg mener, at det er på sin plads over for folketinget nærmere at præcisere, hvad der ligger i denne noget slørede tekst, for det er jo et af hovedpunkterne, har jeg forstået.

Jeg bedømmer det således, at nu er der indgået en alliance, hvor et antal partier forpligter sig til at føre fælles politik, vel i 3 år. Sådan udtrykte den socialdemokratiske ordfører sig, og jeg har den samme opfattelse: dette er et forlig, som har virkning i 3 år. Det må vel i alt fald have den virkning, at venstre går ind på, at vi skal have socialdemokratisk regeringsledelse i disse 3 år. Det er nok, når det kommer til stykket, den mest langsigtede enkelthed i hele forliget. Og så må jeg jo indrømme, at vi har fået den sikreste basis, nogen regering i mange år har haft.

Det er altid glædeligt, når et stort flertal finder sammen, men glæden er selvfølgelig kort, hvis det, de finder sammen om, ikke er tilstrækkelige løsninger.

Vi vil nu i ugens løb se grundigt på alle de lovforslag, som er fremsat, vi vil deltage i udvalgsbehandlingen. Som jeg har nævnt, er der en række forslag, vi kan støtte, og andre, vi finder er uegnede. Skal jeg karakterisere den samlede pakke, partierne nu har bundet ind, så må jeg sige det således, at stort set

[Schlüter.]

tror vi, at det er opium; det er ingen varig helbredelse af patienten.

Gert Petersen (SF):

Må jeg først sige til hr. Kjeld Olesen, at det er da rigtigt, at da vi drøftede denne sag ved middagstid i radioen, havde vi ikke forligsdokumentet. Det sad hr. Auken ganske vist med, sagde han, men han ville ikke fortælle os, hvad der stod i det.

Men jeg har nu ikke i sinde at dementere noget. Nu har jeg set forligsdokumentet, og jeg må sige, at det jo i det gamle Ægypten var sådan, at man havde tre forskellige slags skrifttegn. Der var en skrift, som det meste af folket forstod. Så var der en, som de almindelige præster forstod, og så var der en særlig slags skrifttegn, hieroglyfferne, for ypperstepræsterne. Og hvorfor brugte ypperstepræsterne dette særlige skriftsprog? For at resten af befolkningen ikke skulle forstå det.

Jeg synes nok, at det, vi er vidne til her, er, at ypperstepræsterne fra fem partier har holdt møde, og nu har de skrevet nogle hieroglyffer på væggen. Så kan folket ellers måbende grunde over, hvad der står, og måske kan ypperstepræsterne engang ad åre selv komme til enighed om, hvad de har skrevet. Det er en sag for sig, men der står, at man, hvis det skulle komme til en tredje dyrtidsportion, vil forhandle med henblik på at undgå virkningerne heraf. Og så siger hr. Kjeld Olesen: det behøver ikke at betyde en indfrysning. Nej, det gør det ikke. Jeg spørger ligesom hr. Schlüter: hvad betyder det så? Jeg tror, det ville være rart at vide det, og jeg tror, at forligspartierne selv nu bør være klar over, hvad det betyder, ellers kan vi komme i den samme situation, som vi var i efter forliget, der blev indgået mellem socialdemokratiet og venstre i begyndelsen af 1974, og hvor det meste af forsommeren gik med skænderier mellem de to partier om, hvad det var, de var blevet enige om.

Det var ganske karakteristisk, at da hr. Kjeld Olesen havde revset mig, fordi jeg havde sagt dette om dyrtidsportionen, så var der et andet punkt, han ikke gik ind på efter først at have nævnt det: hr. Gert Petersen havde også påstået, at man havde øftalt et overenskomstindgreb. Jeg fik ikke

at vide, hvorfor det var så forkert, at jeg havde sagt det. Den tavshed fra hr. Kjeld Olesens side var måske betegnende, for i forligsdokumentet står der: regeringen må sikre, at den nuværende afdæmpning af stigningstakten i pris-, indtægts- og omkostningsniveauet fastholdes gennem den 3-årige periode. Midt i den 3-årige periode ligger der en overenskomstsituation. Denne paragraf er intet andet og mere end en blankofuldmagt til regeringen til et indgreb i den kommende overenskomstsituation, hvis man ikke kan finde andre måder at sikre den såkaldte afdæmpning af stigningstakten på. Naturligvis, det hele kan opklares, hvis man fra socialdemokratiets side klart og tydeligt her vil sige, at man ikke vil gribe ind i overenskomstsituationen i 1977, men hvorfor skulle man sige det? Socialdemokratiet har så ofte tidligere grebet ind i overenskomstsituationer.

Så vil jeg i øvrigt sige, at socialistisk folkeparti naturligvis støtter de forslag, som vi mener gavner beskæftigelsen. Uanset om de er lagt frem af en regering, der har indgået forlig med venstre, eller om det så var med den hornede selv, så ville vi støtte forslagene, hvis vi mener, de gavner beskæftigelsen. Vi vil også støtte dem, selv om de kommer fra andre partier, hvis de modsvarer vores grundopfattelse. Men jeg må jo nok sige, at mens det oprindelige udspil fra regeringen i mange henseender, når det drejer sig om de kortsigtede foranstaltninger, kunne forekomme os forholdsvis tilfredsstillende, så er den karakter, som det hele nu har fået, ganske anderledes. Dette er det fjerde forlig, som siden nytår 1974 er indgået mellem partiet venstre og socialdemokratiet.

Jeg synes, det kunne være praktisk også for de socialdemokratiske medlemmer at se tilbage på, hvad de tre andre forlig har bragt socialdemokratiet, arbejderbevægelsen og landet i det hele taget.

Det første forlig, som blev indgået, var i begyndelsen af 1974, og det drejede sig om tvangsopsparingen, som vi dengang advarede imod og sagde, at den ville skærpe følgerne af den krise, der var under optræk. Ikke desto mindre: man fastholdt tvangsopsparingen. Videre drejede det sig om det såkaldte arbejdsgivertilskud, om hvilket vi sagde, at det ikke ville gavne beskæftigelsen og blot var baseret på en overflytning

[Gert Petersen.]

af midler fra lønmodtagerne, som udgør den største del af skatteyderne, til kapitalejerne.

Det næste forlig, man indgik med venstre fra socialdemokratiets side, var boligforliget, som blev indgået i forsommeren 1974. Også det måtte vi gå imod, ikke fordi vi er negative over for alt muligt, men fordi det var et dårligt forlig, og har boligforliget gavnet beskæftigelsen? Boligforliget har tværtimod været med til at skærpe den krise, som i forvejen især var under optræk i byggesektoren.

Det tredje forlig, man indgik, var overenskomstindgrebet i marts 1975, som vi også gik imod, og som så langt fra har gavnet beskæftigelsen. Tværtimod har det bidraget alvorligt til at få efterspørgslen til at stagnere, og nu kommer man her og erkender noget sent, at noget af det vigtigste er at få efterspørgslen i gang igen. Man har selv været med til at få den til at stagnere.

Nu kroner man så værket, om jeg så må sige, med dette forlig, som vel stadig væk giver beskæftigelse til 30.000-50.000 arbejdsløse. Det erkender jeg, og de punkter i forliget, som vi mener giver denne beskæftigelse, agter vi også fra socialistisk folkepartis side at stemme for, som jeg har sagt, men tilbage står stadig væk en arbejdsløshed på 100.000-150.000. Det er en reel mulighed i det næste år, og læg mærke til, at hr. Kjeld Olesen sagde, at med dette forlig kunne man presse arbejdsløsheden ned til henholdsvis 8 pct. og 6 pct. i de to næste år, håbede man da. Jeg er bange for, at det er en for optimistisk vurdering, men det er i hvert fald klart, at man også fra forligspartiernes side, socialdemokratiets side, her regner med en betydelig arbejdsløshed både til vinter og de to næste år. Det skal man så klare ved en såkaldt langsigtet politik. Ja men hvad er det for en langsigtet politik, som her er aftalt?

Det er for det første besparelser, som skal gennemføres i de næste tre år på 4½ mia kr. Ja men hvis arbejdsløsheden forbliver på et højt niveau, så er det da galmandsværk at binde sig til så stærke besparelser i den offentlige sektor. Det er at skærpe arbejdsløsheden.

Dernæst er det den blankofuldmagt, jeg talte om, til et indgreb i overenskomstsituationen og binding af den næste overens-

komstsituation, og det vil give lige så lidt arbejde, som overenskomstindgrebet i marts gjorde, men det vil skabe uro på arbejdspladserne, på ganske samme måde som overenskomstindgrebet i marts har gjort. Ikke fordi nogle arbejdere er blevet opgejlet eller opviglet, men fordi deres situation er yderst trængt, og fordi ingen mennesker kan lide at få løsninger trukket ned over hovedet, som de selv har været uden nogen som helst indflydelse på.

Endelig for det tredje: som forliget nu er udformet, så poster det, så vidt vi kan se, omkring 1 mia kr. ud til kapitalejerne, ukontrolleret. Vi har ingen som helst garanti for, at disse midler, som skal fremskaffes på den ene eller den anden måde, bliver brugt til fremme af beskæftigelsen. Måske bliver de bare brugt til konsolidering af firmaerne, måske bliver de brugt til anskaffelse af nye maskiner, som er arbejdsbesparende, og som altså yderligere vil give dårligere beskæftigelse.

Og værst af alt: det binder socialdemokratiet sig til i de næste 3 år. En politik, som godt nok til vinter kan give en lettelse, men som på længere sigt med garanti vil skærpe situationen, øge arbejdsløsheden. Bindingen betyder, at socialdemokratiet ikke er i stand til, som hr. Kjeld Olesen ellers antydede, at finde nye utraditionelle løsninger, måske endda socialistiske løsninger, hvis det endelig skulle gå så højt, fordi man er bundet til partiet venstre og den liberalistiske politik i de næste 3 år.

Jeg anser dette forlig for en af de mest tragiske oplevelser i dansk politik.

Ømann (SF):

Regeringen og socialdemokratiet har haft travlt med at fremhæve, at de foranstaltninger, den har fremlagt, ikke løser arbejdsløshedsproblemet, og det er da ret og rimeligt, og det kan vi alle sammen se.

Men ud over denne konstatering — jeg vil netop sige: på baggrund af denne konstatering — så er det egentlig eventyrligt, at regeringen ikke angriber krisen. Man har meldt pas. Man har sagt, at måske bliver disse foranstaltninger selvbærende, og man venter på, at noget skal vise sig udefra. Jeg synes, at statsministeren i sin erklæring forsøgte på endnu en gang at indgive os en falsk optimisme med hensyn til opsvinget

[Ømann.]

udefra. Gentagne gange er disse forventninger jo gjort til skamme.

Sagen er jo den, at med de styringsmuligheder, vi har, og den store udenrigshandel, vi har, er vi nu i højere grad end tidligere og end nogen sinde ladet tilbage i sprællende hjælpeløshed. Denne situation fortæller, at vor samfundsstruktur må være forkert. Man kan stille det spørgsmål: hvordan kan en af verdens rigeste nationer være uden muligheder for at styre sine egne anliggender? For det ville da være forkert at påstå, at vi med de ressourcer og reserver, vi vitterlig har, materielt og i form af en oplyst befolkning, ikke skulle være i stand til at stå en krise af denne karakter igennem, uden at vi slår så meget i stykker, som vi gør, alene ved at gå ind i en vinter, hvor der efter mange prognoser vil være ca. 150.000 arbejdsløse, også selv om de heromhandlede foranstaltninger bliver vedtaget af folketinget.

Se, denne problemstilling har folketinget sådan set opgivet. Diskussionerne med partiet venstre om en hensigtserklæring, hvorefter partiet venstre ville have lagt lønmodtagerne i bolt og jern, afspejler, hvad enten man kan lide det eller ej, en modsætning i Danmark af væsentlig karakter, en klassemodsatning. Der er ingen erkendelse af, at denne modsætning må løses, hvis man vil løse denne krises problemer på længere sigt. Som professor Thorkil Kristensen igen har sagt det, er der én hovednøgle til dette problem, nemlig virksomhedsdemokrati, en nøgle, som socialdemokratiet og den herskende fagbevægelse har tabt på gulvet i famlen efter nøglehullet. En diskussion om omkostningskontrol og indkomstpolitik, som den nu har været ført, ville få helt andre dimensioner, hvis lønmodtagerne gennem et system med økonomisk demokrati var overbevist om, at de ikke, som de hidtil er blevet det, ville blive snydt.

Sådan ligger det jo også med den erhvervsstøtte, som man her planlægger. Der udstedes nogle blankoveksler til erhvervslivet, uden at man har nogen som helst garanti for, at de penge, man ofrer, overhovedet er virksomme. På denne baggrund må man nok finde det meget mærkeligt, at regeringen, som jeg tror i meget vidt omfang deler denne opfattelse, at erhvervsstøtte ikke sætter en eneste arbejdsplads i gang, så

længe der kun foreligger en kapacitetsudnyttelse på 75 pct., at man i det nu reviderede forligsoplæg ser en betydelig udvidelse af denne erhvervsstøtte, uden forklaring på, hvordan man får hesten til at drikke.

Det må slås fast, at der kun er én motive-ring, der duer over for et ustyret erhvervsliv, som vi har det, og det er omsætning og fortjeneste. Ingen tillokkelser kan få én eneste arbejdsplads etableret, før profitmotivet er virksomt. Derfor må regeringen altså nærme sig erhvervslivet ad bagdøren. Der pumpes penge ud til befolkningen. Disse penge kan hænde sig at give omsætning og fortjeneste, de kan også hænde sig at fuse ud til forøget import, således at vi eksporterer vore gode beskæftigelsesforanstaltninger.

Der er ikke rigtig nogen adresse på det forbrug, man sætter i vejret. Det er en fejl. Lad os glæde os over de få adresser, der er: at man hæmmer bilimporten, at man hæmmer forbruget af benzin, og at den moms-nedsættelse, der kommer, vil være ganske virksom over for igangsættelse af byggeri. Der må jeg udstøde det suk, at man jo savner et program for boligbyggeriet i denne skitse, hvilket naturligvis hænger sammen med, at man er bundet af boligforliget.

Når vi nu retter kritik mod regeringens kortsigtede foranstaltninger, så må denne kritik blive desto hårdere, hvad angår politikken for den såkaldte anden fase. Den er jo ganske traditionel. Man opererer med besparelser, ja, besparelsesfeltet er i sidste forhandlingsrunde udvidet med $\frac{1}{2}$ mia kr., og man må jo korse sig, når man har venstre som forhandlingspartner, når man skal finde ud af, hvordan disse besparelser skal fordeles.

Men dernæst det sædvanlige med indkomstpolitikken, som min forgænger, hr. Gert Petersen, jo allerede har talt om.

Det er da klart, hvis en genoplivning virkelig skulle true betalingsbalancen, så er vi også parat til at foretage foranstaltninger herimod, men foreløbig, så længe vi kører med en forventet arbejdsløshed på 50.000-100.000, tror jeg, at det er dæmpning nok i sig selv.

Vi har haft selvstændige forslag med hensyn til strakspolitikken. Vi ville gerne formidle, at man sikrede, at der ikke kom en forøget udskrivning af indkomstskatter til kommunen. Jeg vil gerne spørge finansmini-

[Ømann.]

steren, om der er midler til at sikre, at en sådan stigning i de direkte skatter ikke sker.

Vi har ført frem, at vi gerne så, ligesom man gør noget for ungdomsarbejdsløsheden, at der skete foranstaltninger i den anden ende af aldersspektret, at der skete en pensionsreform, at der blev givet frivillig adgang til førtidspensionering. Jeg vil i den forbindelse gerne spørge socialministeren: ville det ikke være muligt gennem et cirkulære til kommunerne at sige, at nu var det på tide, at man lempede betingelserne administrativt for at give førtidspensionering? Jeg tror, det ville lette beskæftigelsen betydeligt.

Vi kan naturligvis glæde os partipolitisk over det, der nu er sket, men det ville stemme dårligt med den alvor, hvormed vi er gået ind i disse forhandlinger, og den støtte, som vi undervejs åbent har givet regeringen. Men med venstre over nakken på regeringen ser jeg ikke mange muligheder for et samarbejde med socialdemokratiet her i tinget i den kommende tid. Der er lagt gift for alle betydende reformer og nødvendige reformer. Tænk bare på regeringens skattereform; den står og flapper nu.

Jeg hilser ikke personlig dette skift i dansk politik velkommen; jeg mener, det er til skade for landets udvikling og til skade for en fremtidig flertalslinje for de to partier SF og socialdemokratiet. Et socialdemokrati, der så at sige er skamredet af de borgerlige, og som efter et kommende valg møder op med borgerlige forligsbindinger, således som vi tidligere har oplevet det, er en ufri og besværlig partner under udformningen af de reformer, der nu trænger sig på, og trænger sig på allerede nu. Vor holdning her i tinget vil få en forskydning efter det, der er sket.

Jens Møller (KrF):

Kristeligt folkeparti glæder sig over det forlig, der er indgået, både over, at det er indgået, og over dets indhold. Kristeligt folkeparti har allerede i lang tid arbejdet for at få skabt et samarbejde hen over midten, omfattende bl. a. både venstre og socialdemokratiet. I den aktuelle situation har dette arbejde bestået i at få venstre til at tilslutte sig den gruppe af partier, socialdemokratiet, radikale, centrum-demokraterne og kriste-

ligt folkeparti, der allerede tidligt fandt frem til et grundlag for forhandlingerne om et forlig. Der har været forhandlet dage og nætter, både tosidigt og flersidigt, og det må da stå ganske klart, at det var en stor glæde for kristeligt folkeparti, da vi tidligt i morges kunne byde venstres forhandlere velkommen sammen med de øvrige partier til den endelige besegling af forliget.

Kristeligt folkeparti har arbejdet for dette brede forlig hen over midten af flere grunde. Først og fremmest fordi et så bredt forlig, omfattende 122 mandater, må kunne give befolkningen og erhvervslivet den tillid til fremtiden, der er den første betingelse for, at nedgangen kan vendes til fremgang, men også fordi bredden i forliget og dets placering hen over midten sikrer os mod ensidigheder, der ofrer store grupper i befolkningen, og mod patentmedicinløsninger som fremskridtspartiets.

Kristeligt folkeparti glæder sig altså, fordi fornuften og hensynet til befolkningen og især til de arbejdsløse her synes at have sejret over partiegoismen. Forligets indhold er blevet alsidigt, fordi det både omfatter de kortsigtede foranstaltninger, der øjeblikkeligt skal hjælpe på arbejdsløsheden, og de langsigtede løsninger, der tilsigter, at fremgangen kan komme så hurtigt i gang inden for erhvervslivet, at vi kan være over det værste, når de kortsigtede foranstaltninger efterhånden holder op med at virke. Denne alsidighed, både kortsigtede og langsigtede foranstaltninger, har kristeligt folkeparti arbejdet for, men det bør nok ikke skjules, at det sikkert ikke var lykkedes i så høj grad, hvis ikke både venstre og socialdemokratiet havde været med og hver havde fastholdt hver sin side af denne balancegang.

Hvis man sammenligner vort oplæg til forhandlingerne af 1. september med det endelige forligsdokument, så vil man se, at kristeligt folkeparti i meget høj grad har fået tilgodeset sine synspunkter, selv om der naturligvis også er ting, vi gerne havde set anderledes. Fra begyndelsen har vi ikke været helt glade for den midlertidige moms-nedsættelse. Vi vurderer ikke dens virkninger så optimistisk, som regeringen gør, og vi er derfor også glade for, at perioden er blevet afkortet med en måned, og at forskellige ting er blevet holdt udenfor, altså der er

[Jens Møller.]

sket en begrænsning her, og at de indvundne penge i stedet for er blevet brugt til erhvervsstøtte til hjælp til at få erhvervslivet i gang igen på den ene og den anden måde.

Jeg skal nævne nogle af de ting, vi især har været glade for. Spørgsmålet om hjælp til erhvervsfiskerne og fiskeindustrien — områder, der har store vanskeligheder — de produktionsfremmende foranstaltninger, bistanden til egnsudvikling, hjælpen til drivhusgartnerne, som vi har talt for mange gange. Der er dog et enkelt punkt, jeg specielt gerne vil tage op her; det er de 200 mill. kr. til isolering og andre energibesparelser samt til vedligeholdelse af boliger. Vi er en lille smule ængstelige for, at det lokalt kan føre til overophedning og mangel på arbejdskraft. Vi vil derfor gerne bede om, at vi i udvalget kan tage denne sag op og se på, om der kan findes en eller anden formulering, der kan sikre, at disse penge gives selektivt, sådan at de kommer til de steder, hvor der virkelig er arbejdsløshed, og hvor der virkelig er brug for pengene med hensyn til at få arbejdsløsheden ned.

Investeringsfradraget på de 20 pct. stod også i vores papir, så vi er også meget godt tilfredse med, at det er kommet igennem.

Jeg skal ikke gå ind i mange enkeltheder, men nævne de offentlige besparelser, der skal gennemføres i de kommende år. Her havde vi gerne set et større beløb, men på den anden side: selv om vi har vænnet os til store tal, så må vi vel nok huske på, at 4,5 mia kr. stadig væk er en ganske net sum penge, også når der skal spares.

Udskrivningsprocenten fastsættes uændret. Herved har regeringen opfyldt sit løfte til os allerede fra i foråret, og det kan vi jo kun hilse med stor glæde.

Så er der et par forslag, som vi har gjort noget særligt ved. Det er spørgsmålet om dobbeltbeskatningen af aktieselskaberne, og det er spørgsmålet om den særlige indkomstskat på byerhvervene. Dem har vi fået med begge to, og det er vi vældig godt tilfredse med. Der er nogle områder her, der virkelig trænger til, at der bliver gjort noget ved det.

Mere generelt er der en formålsudtalelse om, at vi senere i 1977 og 1978 igen skal have lettelser af indkomstskatten. Det fal-

der jo også helt i tråd med kristeligt folkepartis politik.

Men selvfølgelig er ikke alt, som det skulle være. Der er nogle ting, vi har søgt at få ind, men som det ikke er lykkedes os at få ind. Det må vi se i øjnene. Det må vi tage med. Som eksempler kan jeg nævne landbrugets produktionsjord, hvor vi gerne ville have skatten ned. Jeg kan nævne kurstabet på de korte udlandslån, som vi gerne ville have gjort mindre risikofyldte, men det kunne altså ikke lade sig gøre.

Alt i alt må vi sige, at vi er positive over for dette forlig, fordi de gode sider i det, det positive i det, så langt opvejer de få negative ting, som vi har måttet tage til efterretning.

I sådan en sag, hvor der er så mange punkter, er der altid fare for, at man ligesom fortaber sig i detaljerne og glemmer oversigten, glemmer de vigtigste ting, og derfor vil jeg gerne slutte med at citere de første linjer i forliget. Jeg tror, det er væsentligt og vigtigt, at vi hele tiden holder os dem for øje:

„Målet med den skitserede økonomiske politik er at opnå en stabil økonomisk udvikling med voksende produktion, øget eksport og stigende beskæftigelse, som ikke må bringes i fare gennem indkomst- og omkostningsudviklingen.“

Bag denne udtalelse står der altså 122 mandater i dette ting fra de partier, der ligger omkring midten. Det må give optimisme for fremtiden, om noget kan gøre det.

Knud Jespersen (DKP):

Jeg vil allerførst gøre et par bemærkninger i forbindelse med hr. Kjeld Olesens betragtninger vedrørende det, der står i forliget.

Det er jo meget interessant, at hr. Kjeld Olesen afæskede dels hr. Gert Petersen, dels mig et svar på, hvad vi mente med betragtningerne i Middagsmagasinet i radioen. For det første har jeg ikke nævnt ordet indefrysning, for der findes som bekendt mange andre metoder. Dernæst har jeg ganske rigtigt fastslået, at hvis forliget skal tages for dets pålydende værdi, så betyder det en forandring i forhold til, hvad man vedtog med tvangs- og lønstoploven i marts, altså for omkring 5 måneder siden, og hvis hr. Kjeld Olesen skulle være i tvivl, så vil

[Knud Jespersen.]

det nok være rimeligt at spørge hr. Christophersen, hvad han da mener. Hr. Christophersen har fundet ud af, at det er en klar aftale, at der helt frem til udgangen af 1978 — og det er her, aftalen har 3 års varighed — skal sikres ro om omkostninger og priser. Det fortsætter i sætningen: men forhindrer omkostningsstigninger som følge af, at der i 1976 udløses mere end én portion i hvert halvår.

Hvis nu man måler det med virkeligheden, så vil man se, at i bedste fald kan forligsparterne komme til at diskutere, hvem der har ret. Vi ved, at såkaldte paritetiske nævn i arbejdsmarkedsspørgsmål kan diskutere indtil det bedøvende, men samtidig ved vi også, at arbejdsgiverne under alle omstændigheder kan læse det sprog, der er skrevet, og for dem vil teksten være, at man har fået en slags garantier om, at selv om vi har nulstillet dyrtidsordningen og man kunne forvente 2 portioner pr. halvår, så vil man kun være tvunget til selv at udrede den ene. For at afklare misforståelser vil jeg gerne spørge hr. Kjeld Olesen, hvordan hr. Kjeld Olesen vil fortolke denne bestemmelse.

Det varede som bekendt længe, inden vi fik forliget. Jeg tror, det var omkring kl. 14 i dag, inden vi så dette forlig, og jeg forstår, der har været nogle svære fødselsveer. Det bliver også lidt svært at komme uden om forklaringer, der indeholder en fastlagt overenskomstpolitik for de kommende 3 år. Jeg tror ikke en pind på, at det kan holdes. Det skal arbejdernes egen aktivitet nok sørge for. Når man faktisk pantsætter arbejdernes rettigheder til hr. Poul Hartling og disse forligsallierede på en sådan måde, at der skal være enighed, hvis der skal ske forandringer, så skaber man noget, der kan få dødelige følger også for dem, der havde en illusion om, at hr. Kjeld Olesen mente, hvad han sagde i går, at man vil kæmpe for en demokratisk udvikling, og at man vil gøre det så massivt, at det skulle kunne høres i Arbejdsgiverforeningen, i Industrirådet m. v. Jeg forstår, at hr. Kjeld Olesen modtog bifald. Det var en skam, han ikke benyttede lejligheden til at holde den tale, han har holdt her i dag, derude på årsmødet. Så tror jeg nok, at bifaldet ville have været noget behersket.

Dengang socialdemokratiet proklamerede, at nu ville de også til at føre en anden økonomisk politik, at man skulle udvide forbruget, så så vi det i første omgang, måske lidt optimistisk og lidt naivt, som et resultat af, at nu var arbejdernes krav og vores bestandige fremførelse af forslaget om udvidelse af købekraften omsider nået ind i de inderste cirkler i socialdemokratiet. Men det var kun elementer af, hvad vi har sagt. Man ville nedsætte moms en i 6 måneder. Det er farligt kun at nedsætte moms en på en række områder; det er endnu farligere i en tidsbestemt periode, og man kan gøre gældende her, at det i bedste fald vil rykke rundt på forbrugsevnen. Det vil sige, at det ikke vil udvide forbrugsevnen, men skubbe et produkt nærmere til forbrugerne i en bestemt periode for derefter at trække det fra i en anden periode. Vi havde altså vores kritiske holdning hertil. Vi sagde til socialdemokratiet, at det er rimeligt, at man ophæver denne tvangsopsparing, da det var en ubegavet tanke og en idé, man aldrig skulle have ført frem, da man i sin tid lavede forlig herom, og også det i sig selv var en udmærket ting.

Men i dag har tonen jo fået en noget anden lyd. Vi hørte det også på den sidste ordfører her fra talerstolen. Hr. Jens Møller er meget glad over alt det, man erklærer man vil, og er meget glad over hensigtserklæringerne. Jeg forstår, at socialdemokratiet bogstavelig talt i dette femkantforlig har bragt hr. Poul Hartling i den situation, at han faktisk får håndpant på, hvad der skal ske. Forliget er efter en absolut nøgtern bedømmelse simpelt hen en håndfæstning til hr. Poul Hartling og hr. Poul Hartlings politik. Og det betyder jo, at man her realiserer en gammel drøm, at man kan lade socialdemokratiet regere, hvis bare borgerskabet får lov til at bestemme.

Jeg ved godt, at jeg nu pådrager mig en del foredrag om matematik, men der er tale om her at vise en bastant vilje til at ville noget andet eller at fortsætte den kæde af forlig, der faktisk har bidraget til at forværre udviklingen og ikke mildne følgerne af kriserne i vores land. For hvad var det, man sagde i februar i år? Statsministeren erklærede bramfrit, at nu skal der virkelig sættes ind, så der kommer gang i beskæftigelsen, og man skønnede ret så optimistisk. Skønnet var en fejl, det har tiden siden vist.

[Knud Jespersen.]

Igen gentog man, at nu vil det komme til at gå godt, da man lavede indgreb i overenskomsterne i marts måned. Dette skøn var også en fejl. Så sagde man, da vi rejste beskæftigelsesspørgsmålet den 4. juni i en forespørgselsdebat, at der var ingen grund til panik, hvor vi stillede forslag om, at folketinget ikke holdt ferie, før der var truffet effektive foranstaltninger til udvidelse af købekraften og dermed til sikring af en bedre beskæftigelse. Det afviste man dengang, også med socialdemokratiets stemmer, fordi man skønnede, at vi var sortseere, mens socialdemokratiet var optimister, og statsministeren og økonomiministerne sagde også, at de havde et optimistisk skøn omkring de internationale konjunkturer.

Det er vist overflødigt at sige, hvem der fik ret. Det kan aflæses i denne uhyggelige stigning i arbejdsløsheden i vores land, og denne stigning af registrerede arbejdsløse indeholder jo kun det halve af sandheden. Der er antagelig 175.000-200.000, der søger en arbejdsplads i dag, men som folketinget gennem sin politik ikke har formået at tilbyde bare menneskeretten, retten til meningsfyldt arbejde.

Dyrtidsordninger, indgreb over for taktregulering, alt dette har vi jo hørt før, og selv om det indpakkedes, så kan det heller ikke bortforklære, at netop med et sådant dokument i hånden vil i alt fald den ene af parterne, nemlig venstre, forlange, at det overholdes til punkt og prikke. Er man da ikke spor bekymret hos dette store arbejderparti over at pantsætte så elementære dele af retten til at administrere sin egen politik hos borgerskabet, hos venstre? Er man ikke bekymret over at fraskrive sig retten til at forandre i boligpolitikken gennem boligforliget? At fraskrive sig retten til at forandre i handelspolitikken gennem fællesmarkedet og forliget her? Tvangsloven, de samme forligsparter osv.? Er man ikke spor bekymret over, at uanset hvordan forandringerne vil påvirke dette folketing, så har socialdemokratiet svoret, ganske vist ikke ved deres nye program, men svoret, at de ville holde de løfter, de har givet forligsparterne, og det vil sige, at hver enkelt af dem, inklusive hr. Erhard Jakobsen, vil kunne få vetoet og sige: dette opfylder ikke forligets betingelser.

Det vil glæde mig at høre lidt om, hvorvidt man kunne udtrykke sig noget klart fra socialdemokratiets side, fra hr. Kjeld Olesens side, i denne sag.

Hvis nu vi tager, hvad der ligger i det, man kalder et langt sigte. Det er ganske vist langt, og det er også temmelig konkret. Det indeholder en række omfattende forænderinger til kapitalhaverne i vores land. Det indeholder forbedringer i et lille omfang omkring de offentlige investeringer, men af en eller anden mærkelig grund har regeringen og forligsparterne fundet ud af, at man skulle også begunstige investeringen. Jeg vil gerne spørge, hvis man ikke har læst det økonomiske råds noter, så var det måske klogt at finde frem til, at Danmark har en uudnyttet kapacitet, produktionsmæssigt, på 25 pct., og vi har den laveste produktionskapacitet i de sidste mange, mange år. Det vil sige at vi kan udvide produktionen med 25 pct., før det er nødvendigt med investeringer. Alligevel siger man, at disse investeringer helt uden kontrol må man hellere tage nu.

Der kunne nævnes en lang række flere ting om, hvordan det stykke for stykke, hvad enten det er pantebreve for skibsredere, eller det er spørgsmålet om lempelser i selskabsskatter, på alle livets områder bogstavelig talt er overordentlig konkret, hvad det er, man vil gøre.

Når man har fundet frem til denne overførsel, så forklarer man, at det nok skulle hænge sammen med, at konjunkturerne vender. Dér bemærkede jeg, at statsministeren sagde, at disse konjunkturer tror man vender engang i 1976. Ja, for 5 måneder siden, ja, endnu mindre, troede man, de vendte engang i 1975. På LOs kongres erklærede statsministeren frimodigt, at vi fik såmænd nok den gode stabile beskæftigelse igen i året 1975. Sådan kan man selvfølgelig fortsætte med at tro, men alle tilgængelige internationale beregninger viser det modsatte. Det er en tro, der knytter sig til, at bare det går opad i USA og Japan, så kommer det automatisk op, også hvad angår vores eksportmuligheder, men det gør det jo ikke. USAs produktionsapparat er udnyttet til under 70 pct., det laveste siden 1930. Japans produktionsapparat på samme måde. Det betyder, at de kan lave en kolossal bunke, som de vil afsætte, før de overhovedet tænker på at interessere sig for samhan-

[Knud Jespersen.]

del med os. Der er altså ingen grund til at tage denne side af sagen med, og slet ikke disse skattebegunstigelser.

Så skal man altså spare 2 mia kr. inden for 3 år. Det er jo en direkte arbejdsløshedsskabende foranstaltning. Indtil dette øjeblik er der vel ingen uden for forligets snævraste kredse, der ved noget om, hvor de penge skal spares. Vi har søgt at få det at vide. Jeg vil gerne spørge finansministeren: hvor meget skal der spares socialt, på uddannelsesområdet og på det militære område? Det vil være interessant at vide, hvor man tænker at sætte ind, eller om det, vi står over for, i virkeligheden er et forsøg på at genoplive den såkaldte kulegravningsbølge og igen tage fra de mange, der i forvejen har et alt for lavt forbrug og har et stor udækket behov.

Hvad angår de andre problemer, kan man vist sammenfatte dem i, hvad Johan Skjoldborg i sin tid sagde. Det blev udgivet af det radikale venstre i sin tid, men jeg vil gerne sige, at hvis en landarbejder, der har 450-500 kr. i årlig indtægt til at forsørge sig selv og familien med, socialt set er godt fornøjet, så er han et dummerhoved, en mand uden omtanke og uden stræben. En mand, der ligger poå en mødding og synes, han ligger storartet, han bliver også liggende dér, indtil han bliver misfornøjet med stillingen. Misfornøjelse er lige så godt et dansk ord som fornøjelse, når det bliver brugt i den rigtige sammenhæng.

Ja men er det ikke sandheden, at socialdemokratiet har placeret sig på kapitalismens kriseagtige mødding og nu prøver over det, man kalder et bredt forlig, at administrere krisen og ikke forhindre dens forfærdeligste virkninger?

Jeg ser ikke bort fra de korttidsløsninger og utilstrækkelige løsninger, der ligger, og som vi vil støtte, hvad angår momsreduktion, og hvad angår ophævelse af tvangsopsparing. Hvor meget det vil virke, er svært at sige, men hvis man havde haft viljen til at mildne luften, så kunne man have imødekommet kravet om at ophæve momsen totalt, som vi også har stillet forslag om, på fødevarer, på byggematerialer og på medicinalprodukter. Det vil også begunstige betalingsbalancen, fordi det er produkter, vi selv laver. Det andet vil ramme de befolknings-

grupper, som må bruge hele deres fortjeneste, det er de nemlig nødt til for at kunne eksistere, og ikke investere i luksus eller på anden måde foretage transaktioner.

Det havde været rimeligt i stedet for at tale om nulstilling i forbindelse med konkurrenceevnen, om man også havde ført tanker ind i forligspartiernes cirkler om at få en mere ligeberettiget handel. Jeg lagde mærke til, at den vesttyske forbundskansler over for statsministeren udtrykte vilje til at støtte Danmark i dets bestræbelser. Ja men så var det vel rimeligt, at man gik til Vesttyskland og sagde: hør nu her, kære venner, vi er i vanskeligheder; sidste år havde vi en underskudshandel med jer på 7 mia kr., første halvår i 1975 har vi et underskud på 2,2 mia kr., kunne vi dog ikke dele dette underskud? Ja, så når vi jo ikke engang frem til handelskrig, så var det en bøn om nåde, og jeg forstår, at de to regeringspartier i de omtalte lande står hinanden nogenlunde nær. Jeg synes, det var rimeligt.

Det var også rimeligt, at man talte om en nulvækst i spekulationer, i profitter, men det gør man ikke. Derimod taler man om nulvækst for de mange lønmodtagere, som i forvejen har et ganske stort efterslæb.

Da vi havde hørt mange gange på, hvordan lønmodtagerne frådsede og førte et liv i vellevned, og hvor de brugte meget mere, end de skabte værdier for, så tog vi os for at regne ud, hvordan sandheden var. Fra 1965 til 1975 steg industriens produktivitet med 123,8 pct. Men den gennemsnitlige timeløn i 1965-priser steg kun med 66,8 pct. Dette kan dokumenteres. Det vil sige, at på dette tiår har industriens lønarbejdere et løn efterslæb på 34,2 pct., eller en tredjedel af den nuværende udbetalte timeløn, til gode. Alligevel forklarer man nu, at det er nødvendigt med en sådan indkomstpolitik, hvor man samtidig skal sikre, at omkostningsniveauet holdes nede.

Jeg vil gerne spørge hr. Kjeld Olesen: hvad forstår man ved maksimale profitter, og hvor store eller hvor små skal de være, før socialdemokratiet accepterer dem? Hvad forstår man ved at gribe ind over for lønmodtagerne, når man samtidig kan se, at jordspekulationen er øget i de seneste år med 35-40 pct.? Hvad forstår man ved at tale om ligestilling i den her tid, når vi har 150.000 arbejdsløse? Når vi samtidig med

[Knud Jespersen.]

denne ligestillingssnak ved, at i selskabsskatter svarer man 5 pct. af sine profitter; lønmodtagerne svarer omkring 40 pct. af deres lønindtægter? Alligevel er det ikke lønmodtagernes skatteforhold, man vil mildne. Nej, det er selskabsskatterne. Her er det, man vil sanere og give mulighed for at undgå dobbeltbeskatning, og hvad man ellers kan finde på at sige af godt i forbindelse med denne kage, man har bagt i en sen nattetid.

På kort tid tror jeg gerne, at der vil komme nogle i arbejde. Det er jo årsagen til, at vi støtter disse begrænsede foranstaltninger. Men det er næsten en paradoksal provokation, når man så samtidig siger, at disse mildnende foranstaltninger skal gælde i 5 måneder, medens de andre ting, der strammer grebet om den sagesløse befolkning, skal gælde i 3 år. Hvorfor kunne man dog ikke bringe harmoni i det? Ja, jeg kender godt forklaringen. Forklaringen er jo simpelt hen, at man vil fortsætte indkomstpoltikken efter devisen, at det er nok kapitalens system, der er ramt af krisen, men det er sandt for dyden arbejderen, der skal have lov til at betale.

Vi vil ikke deltage i denne side af sagen. Vi kan godt støtte nogle af de forslag, der ligger, som vil virke igangsættende, hvad angår beskæftigelsen, men ikke deltage i det andet at skulle forsøge at binde arbejderne på hænder og fødder. Lige efter at man har behandlet et program, der taler om fri forhandlingsret, lige efter at man har talt om et program, der taler om ligestilling mellem menneskene, så skal man altså binde den ene part, medens profittagerne, kapitalhaverne, ikke skal bindes i den forbindelse. Det havde været rimeligt, om man havde lyttet noget til os i denne sag. Det ville man ikke, man gav maksimalt os en slags orientering, en slags information, men forhandlinger var der ingen interesse for.

Det er også oplagt, at hvis vi skulle have deltaget i sådanne forhandlinger, ville vi have peget på nogle uudnyttede trækningsrettigheder. Jeg vil gerne spørge finansministeren, om det har været inde i overvejelserne at trække de 3 mia kr., der ligger i Valutafonden og EF. Det er muligheder, som kunne udnyttes.

Til slut vil jeg gerne sige, at dette forlig

kan have nok så mange mandater bag sig, det ændrer ikke dets karakter. Det er et forlig, der ikke i det lange sigte vil gavne den danske befolkning eller beskæftigelsen. Det er et forlig, der ikke forhindrer, at diskussionerne vil komme til at gå endnu stærkere om, hvorvidt man under kapitalismen har fundet den rigtige måde at leve på, om ikke man skal finde en helt ny måde, hvor det er arbejdet og det arbejdende menneske, der har forrang, og hvor det er kapitalen og dens interesser, der må lukkes ude.

Jeg ved, at der er lang vej, og jeg ved også, der er lang vej, inden man får et flertal for en sådan udvikling her i folketinget. Men jeg ved også godt, at det vil modnes derude, for man tillader nemlig ikke, at hr. Poul Hartling eller hr. Poul Hartlings politik igen dukker op, selv om den kommer ind ad bagdøren, og selv om den kommer hånd hånd med den nuværende regering.

Erhard Jakobsen (CD):

Når man kommer sent i talerrækken, har det jo den fordel, at der er en masse ting, man kan slippe for at sige. Alle de ting, der er sagt om forliget, og alle de ting, der er sagt om, hvad man ikke har fået, og hvad man har fået, ja, det kan man jo bare sige, som alle de andre har sagt det.

Der er dog én ting, jeg synes der ikke er sagt, og som jeg gerne vil sige: når der fra statsministerens side og senere også fra hr. Kjeld Olesens side lød en tak til dem, der havde medvirket, så synes jeg faktisk, denne tak skal udstrækkes til ét parti til, nemlig til det konservative folkeparti. Jeg er ganske sikker på, at den måde, det konservative folkeparti har medvirket på, vil vise sig, når man engang laver historisk opgørelse, at have haft en ganske særlig virkning på, hvordan dette forlig kom til at ende, og hvem der blev deltagere. Derfor synes jeg, at man skal huske at takke også de konservative.

Så har jeg en speciel grund til i dag at takke henholdsvis hr. Knud Jespersen og hr. Ømann, og det er altså, fordi de har understreget noget, som det er meget, meget vigtigt at få understreget. Efter socialdemokratiets årsmøde blev statsministeren interviewet af Danmarks radio og spurgt, hvordan nu dette årsmøde stod i forhold til dengang, hvor man trådte 2 skridt forkert, altså

[Erhard Jakobsen.]

til venstre. Statsministeren veg lidt udenom og sagde sådan og sådan og sådan og sådan, men dette forlig er et bedre svar, end Danmarks radio kan hente nogen som helst steder hos statsministeren eller andre fra socialdemokratiets ledelse, og det er her, jeg gerne vil takke hr. Ømann og hr. Knud Jespersen. For alt det, de sagde netop om dette forlig, understreger det, jeg siger, og det, vi her siger, det var i og for sig det, hr. Schlüter efterlyste erhvervslivet trænger til. Erhvervslivet trænger til at få at vide, at landets største parti ikke lurer på at lave om på det privatkapitalistiske samfund i den danske facon. Det trænger erhvervslivet til at få at vide. Dette forlig er vel nok det bedste eksempel på, at det er socialdemokratiets inderste mening. Det er noget, erhvervslivet vil være glad for at acceptere. At der så er andre, der ikke er så glade for det, ja, det kan kun glæde os en gang ekstra. Det varer nok noget, før erhvervslivet kommer til at høre om ØD igen fra en socialdemokratisk regerings side.

Venstres indtræden i dette er naturligvis meget, meget glædelig og meget, meget betydningfuld. Det kan ingen af os på nogen måde underkende og undervurdere. Dette forlig betyder blokpolitikens endeligt, og det betyder vel også, at vi bliver skånet for en hel del fraser. Vi kan vel nu blive fri for at høre om liberalisme og socialisme og om de to løsninger på dansk politik osv. Alt det dér kaffebordsvrøvl, det kan vi vel slippe for at høre fra nu af og så komme ned på gulvet, jorden, eller hvad det nu hedder, og komme til at snakke realistisk om tingene, når de ideologiske flag er pillet væk.

Det har jo været det dejlige ved den forhandling, der har været. Det har været en atmosfære med realiteter, ikke nogen valgtrusler, sådan som vi i den forrige samling kendte så meget til det. Ikke nogen bondefangerkneb, ikke noget med, at nu gjaldt det om at få føjet noget ind, som ganske vist ikke spillede nogen rolle, men hvis man kunne få det dér ind, så kom man til at drille det parti dér og drille det parti dér og få dem til at gøre noget, der var mod det, de havde sagt de ville gøre, og lirumlarum, katten gør æg. Det er jo sådan, man har lavet forlig i årevis. Det er det, vælgerne er

trætte af, og det er det, vi andre er trætte af at bruge tid på.

Der har været en langt mere frisk atmosfære over forhandlingerne i denne forbindelse, og det har CD selvfølgelig benyttet sig af. Vi har med glæde medvirket til disse positive foranstaltninger. Vi har med glæde villet bidrage til, at — som det hedder — partierne over midten kunne være sammen, men vi har ikke af den grund fået besked på, at så var vi bundet, og så var vi ikke i stand til at føre de ting frem, som skal ske i de kommende år, for noget skal der jo ske. Der er en lang række ting, der skal ske. Det kommer jeg til om lidt. Men her vil jeg blot sige dette. Det har også været en tiltalende atmosfære både over forhandlingerne og over deres fremlæggelse her i dag, at nu kommer man ikke og siger: nu skal I bare se, nu har vi klaret alle problemerne. Man kommer beskedent og siger: vi tror, at det her kan hjælpe noget, og vi har pligt til at gøre noget, der kan hjælpe noget. Vi ved godt, det er hverken de vises sten eller løsningen på alverdens problemer, men hvor findes de mennesker, der vil gå imod, at man i stedet for at give 30.000-40.000 mennesker understøttelse lader dem arbejde og få lov at tjene føde på rimelig vis og samtidig gavne samfundet? Hvor findes de? Ja, de kan melde sig i den kommende tid, men foreløbig er der i hvert fald flertal for at gøre det her.

Det er rimeligt at tage det på den måde. Man afskaffer ikke arbejdsløsheden ved at lave nogle lovforslag i dette høje ting, selvfølgelig gør man da ikke det. Det er at vildføre vælgerne at bilde dem ind, at noget, man kan gøre herinde, kan få arbejdsløsheden væk. Men vi kan hjælpe på mange måder, og de mange måder, det er 15 forslag, 20 forslag, hver for sig små, men tilsammen betyder de noget. Selvfølgelig burde indkomstskatten have været lettet, det er der ikke tvivl om. Nu var det altså ikke til at få flertal for det. Det beklager også vi. Vi mener også, at en indkomstskattelettelse havde været mere virksomhedsfuld end en momslettelse, men mange i erhvervslivet har en anden opfattelse, og det må man jo sådan set bøje sig for. Men jeg tror, det er meget, meget vigtigt, at vi ikke glemmer dette med at få indkomstskatten ned. Det

[Erhard Jakobsen.]

er ikke noget, hr. Glistrup på nogen måde skal stå alene med. Det må han hverken selv tro på eller få andre til at tro på. Vi er alle sammen indstillet på, at indkomstskattens nedsættelse er helt afgørende for, at man på noget længere sigt kan løse de problemer, som vi nu prøver bare at standse og holde igen på i denne her forbindelse.

Dér vil jeg gerne nævne, som mit parti har gjort en del ud af, at vi må jo ikke glemme, at indkomstskatten er ikke bare det, at nu lægger vi vores egen udskrivningsprocent. Indkomstskatten, det er jo også kommunerne, og jeg har med glæde lagt mærke til, at regeringen helt forstår, at vi bliver nødt til at have en alvorlig forhandling med kommunerne om, under hvilken form det kan sikres, at kommunerne ikke ser sig nødsaget til at sætte indkomstskatten i vejret og dermed slå bunden ud af selve den politik, der er lagt her. Vi har selv, og det har socialistisk folkeparti også, peget på, at tiden er vel nok inde nu til at ændre den praksis, som man indførte for nogle år siden. I min borgmestertid var det heldigvis anderledes; da var det god latin at låne penge til de ting, som ikke skulle bruges af borgerne bare 1 år og 2 år, men i 50 år. Hvorfor i alverden skal borgerne i en kommune betale en skole på 2 år, som de gør i øjeblikket — det meste af den i hvert fald — en skole, som skal bruges af de næste generationer? Det er dog urimeligt.

Man kunne gøre det som led i en stramning, men så bør man også som led i en opløsning, i en udvidelse af købekraften osv., igen gøre det lettere for kommunerne at låne — på betingelse af, at man så til gengæld ikke lader skatten stige.

Der er ikke tvivl om, at hvis ikke der sker noget med kommunerne, så hæver de indkomstskatten, eller, hvad endnu værre er, så hæver de grundskatterne, for det er så meget nemmere.

Det, jeg kom væk fra før og vil gå tilbage til nu, er dette: når den nye samling tager fat, så må vi ikke tro, at det bare er dette her, at nu kan vi køre videre, nej, så er der mange nye ting, vi skal have fat på. Her har centrum-demokraterne med glæde kunnet bemærke, at hvad vi hidtil har sagt om parcelhusejerbeskatning, om automobilbeskatning, det har vi naturligvis ikke fraskrevet

os retten til at sige i den kommende tid og prøve at vinde flertal for i dette høje ting. Det er simpelt hen, mener vi, også et led i den politik, der skal føres.

Vi har lagt et enkelt forslag frem her, forslaget om, at man nu søger at komme af med skat af overskud. Skat af overskud på parcelhuse, det er ikke en skat på rige mennesker, der har det godt, men det er en skat på fattige mennesker, der ikke har råd til at låne eller genbelåne og derfor kommer af med nogle skatter. Vi håber, at det lykkes under udvalgsforhandlingerne — ikke os at overbevise, men kendsgerningerne at overbevise et flertal om, at nu er tiden inde til at gøre det. Det har forbindelse med beskæftigelsen, for der er ikke tvivl om, at de dårligst vedligeholdte huse, det er dem, de gamle bor i. Når de vedligeholder dem så dårligt, så er det simpelt hen, fordi de ikke får penge til at vedligeholde dem; de kan ikke låne til det, og så får de altså lov at betale skat oven i købet. Derfor er der noget at gøre på det felt.

Med hensyn til automobilbeskatningen håber vi at kunne overbevise et flertal om, at det er forkert, hvad man siger, at automobiler er et valutaproblem. Vel er det da ej. En bil koster 10.000 kr. i udenlandsk valuta. Det er jo ikke mere, end hvad et ægtepar med respekt for sig selv bruger på de kulinariske øer. De er jo nødt til at bruge det, for spiritussen er så billig, at det ville være en forbrydelse ikke at drikke så meget, når nu man er kommet derned, og så kan man oven i købet toldfrit tage noget med hjem osv. Det er ikke rimeligt, at man kører videre med den bilskat, og det er ikke rimeligt at påstå, at det er dér, valutaproblemet opstår. Disse ting skal naturligvis diskuteres realistisk og uden alle de gamle frontopstillinger.

Endnu en gang: det glædelige ved måden, statsministeren har ført forhandlingerne frem på, er dette, at der har ikke været noget pres, der har ikke været nogen trusler, enhver har været overbevist om den ærlige vilje til at nå noget, og slutresultatet er i hvert fald ikke blevet sådan, at nogen kan komme og sige: ja, se, det var hr. Anker Jørgensens politik, eller det var hr. Hartlings politik. Nej, hver enkelt har søgt at komme med det, som de ærligt mente var det bedste for landet, og ikke bare det bedste for par-

[Erhard Jakobsen.]

tiet, og så er vel i og for sig folkestyret dér, hvor det klæder folkestyret bedst at være.

Wilhelm (VS):

Det SV-forlig, vi i dag har fået besked om, er for venstresocialisterne at se snarere en logisk konsekvens end nogen overraskelse. Vi har påpeget allerede før sidste valg den fundamentale lighed, der var mellem S' og Vs forskellige kriseplaner. Vi var fremme med det igen i forbindelse med den dagsorden, der fældede venstre-regeringen, hvor det, man jo i virkeligheden havde formuleret i denne dagsorden, var ønsket om det brede samarbejde over midten. Vi var de eneste, der virkelig tog konsekvensen af vores uenighed her, prøvede at lave et alternativ. Nu har man fået det brede samarbejde over midten, der lå i denne dagsorden.

Vi har påpeget ligheden nu på det sidste — også den lighed, der fandtes, før de to partier formelt blev enige, og vi har påpeget igen og igen, hvordan den socialdemokratiske regering i vid udstrækning har ført venstres politik. De sidste punkter skal jeg komme mere udførligt tilbage til om lidt.

I den krise, vi står i, er det nok værd at huske, hvor kort tid det egentlig er siden, at de borgerlige partier og for den sags skyld socialdemokratiet komplet afviste, at der kunne blive tale om en krise af det omfang, af den dybde, vi nu står i. Det er kun 2 år siden, at dette blev afvist. Systemet var gjort krisefrit. Der kunne være lidt vanskeligheder nu og da, men en krise, der lignede det, man stod i i 1930'erne, det havde man for længst lært at undgå, hævdede man.

Det er ikke mere end halvandet år siden, at en økonom, der står regeringen nær, påstod, at enhver snak om krise, det var kun revolutionsromantikernes ønskedrømme. Da krisen ikke længere kunne bortforklares, da den væltede ind over os sidste sommer og efterår, har vi siden oplevet de bestandige underdrivelser, de bestandige foregivelse af at være overrasket — måske er de rigtige, disse foregivelse — de bestandige fejlforudsigelse, den bestandige snak om dette forventede opsving, som bare ikke kommer, økonomiministerens snak i maj-juni måned om, hvor dette opsving dog blev af, og hans ønske om, at EF-Kommissionen undersøgte, hvor opsvinget egentlig var forsvundet hen

på vej fra USA til Europa. Vi oplevede disse fejltagelser i én uendelighed.

Vi oplever det igen i dag, for sammenholdt med det, som blev lagt frem for kun 3 dage siden i politisk-økonomisk udvalg i regeringens reviderede finansplan, er det i stik modstrid med det, der blev sagt her i dag både af statsministeren og af den socialdemokratiske ordfører. Statsministeren sagde, at regeringen forudser til vinter en ledighed, som er væsentligt højere end sidste år, hvis man ikke gør noget. Og den socialdemokratiske ordfører sagde, at i regeringens oplæg til PØ-udvalget er udsigterne for vinteren yderst pessimistiske, og man regner med op mod 180.000 ledige. Det er ikke det, vi fik at vide i PØ-udvalget i fredags. Det er ikke det, der står i den finansplan, regeringen lagde frem så sent som for 3 dage siden. Der står udtrykkeligt, at hvis man ikke foretager sig noget, får vi en forventet ledighed på årsbasis i indeværende finansår på 10,5 pct. Vi trak det frem fra VS' side i PØ-udvalget og kunne ikke få noget ordentligt svar på det, men vi er i stand til at regne på det selv, og det er en kendsgerning, at man kan ikke holde årsledigheden nede på 10,5 pct. i indeværende finansår, medmindre man forudsætter, at ledigheden for den tilbageværende del af året ikke bliver et hak større, end den var sidste vinter. Det vil altså sige, at den forudsigelse, man lagde frem for politisk-økonomisk udvalg for kun tre dage siden, er man nu også sprunget fra.

Vi har fået de bestandige søforklaringer på spørgsmålet: hvad skyldes denne krise? Hvor kommer den egentlig fra? Vi har fået forklaringen om, at det skulle være en afsætningskrise, og selvfølgelig er det da rigtigt, at der er afsætningsproblemer, men det er jo ikke nogen forklaring på en krise, derimod symptomer på en krise. En forklaring byggende på afsætningsproblemer er ikke nogen forklaring. Det siger jo ikke et ord om, hvorfor der pludselig i hele den vestlige verden er afsætningsproblemer. Kommer disse afsætningsproblemer pludselig ud af den blå luft, og kommer de i hele den kapitalistiske verden på én gang uden nogen som helst anden begrundelse, end at der altså er afsætningsproblemer? Det er oplagt sludder.

Det samme gælder den anden populære forklaring, som bare går på, at det er en

[Wilhelm.]

beskæftigelseskrise. Ja, vist er beskæftigelsesproblemerne et af de alvorlige symptomer på denne krise, men det forklarer jo ikke noget i sig selv om, hvorfor man pludselig står med beskæftigelsesproblemer i hele den kapitalistiske verden. Det siger ikke en lyd om, hvad de grundlæggende modsigelser i samfundet, som gør, at disse symptomer opstår, egentlig er.

Det er klart, at med sådanne overfladiske forklaringer, sådanne søforklaringer, sådanne forkerte diagnoser, da bliver de midler, man foreslår anvendt, lige så forkerte. De bliver præget af det heksedoktori, som ligger f. eks. i partiet venstres ustandselige, men ikke definerede appel om den nødvendige politik. „Den nødvendige politik“. Gad vidst, hvor mange hundrede gange vi har hørt det. Hele venstre regeringens periode sidste år og nu igen ustandseligt: den nødvendige politik. Men ikke noget konkret, ikke noget, der siger, hvad det er, denne nødvendige politik skulle rette op på, hvad det er, der er årsagerne til de problemer, som man påstår skulle nødvendiggøre denne nødvendige politik. Man har taget konsekvent fejl, og man fremturer lige så selvhøjtideligt og lige så bedrevidende.

Over for disse søforklaringer med afsætningskrisen, beskæftigelseskrisen, som ikke forlærer noget som helst, har i hele denne periode kun stået én eneste alternativ forklaring, nemlig den, der kommer fra socialistisk hold, og som siger, at denne krise er et resultat af den overakkumulation af kapital, der har fundet sted under højkonjunkturen i hele den kapitalistiske verden med det resultat, at man i dag har et så stort kapitalapparat, at det ikke lader sig forrente det hele, men på klassisk vis nødvendigvis må destrueres delvis, før det igen kan komme til at løbe rundt.

Det siger sig selv, at med et sådant forsøg — det er ikke nuanceret nok her, men i al korthed — med den type af forsøg på at forklare lidt mere grundigt, hvad baggrunden er for den krise, som hele den kapitalistiske verden står i, da kommer man også til andre resultater, når det drejer sig om, hvordan man vil forholde sig til de forslag, til de ideer, der er fremsat med hensyn til at råde bod på denne krise. Diagnosen ind-

hold har selvfølgelig betydning for de midler, man vil tage i anvendelse.

For VS' vedkommende kan jeg gentage: vi nærer ikke nogen illusion om, at der kan gøres egentligt op med krisen eller kriseårsagerne, så længe vi befinder os i et kapitalistisk system. Men den beskrivelse af krisen, som vi synes er grundigere, er mere dybtgående end blot at tale om afsætningsvanskelighederne uden noget som helst forsøg på at forklare, hvad de kommer af, den får os selvfølgelig til igen også i denne periode at sige nej til de forslag, som alene er tilskud til kapitalen, som skal gøre det mere attraktivt at investere i mere avanceret teknologi og på den måde i virkeligheden overflødiggøre endnu mere menneskelig arbejdskraft og lægge op til den næste store krise igen, byggede på et for stort kapitalapparat, for stort til, at det kan forrentes.

De foranstaltninger, som VS kan gå ind for, har også et andet sigte end det, der er lagt frem af de fleste af partierne her. De har ikke det sigte at stabilisere systemet, de har alene det sigte at reducere lønarbejdernes omkostninger ved systemets krise. Hvad angår alle de forslag, som er lagt frem, vil jeg sige, at der er ingen af disse forslag, hverken enkeltvis eller samlet, der løser krisen. Alle, og det gælder også VS' forslag, er principielt lapperier. Systemet kan ikke gøres krisefrit, så lidt som de grundlæggende modsætninger kan fjernes, så længe den kapitalistiske økonomi opretholdes. Alligevel er det selvfølgelig ikke ganske ligegyldigt for lønarbejderne, hvordan krisen forløber, om de kommer ud af krisen styrket eller svækket i forhold til kapitalen, og det er den synsvinkel, VS anlægger på de forskellige kriseforanstaltninger.

Vi vil gerne medvirke til at fremme beskæftigelsen, og vi har selv stillet forslag i den retning, men de bevidstløse tilskud til privatkapitalen, som man under betegnelsen beskæftigelsespolitik fremturedede med i sidste samling, og som stadig væk er et hovedelement i regeringens buket og i forligets buket og i mange andre forslag, der ligger her, dem skal man fremdeles ikke vente VS' støtte til. Skal der gives tilskud, så må det for VS' vedkommende forudsætte: For det første, at der er sikkerhed for en beskæftigelseseffekt. Der er adskillige tilskudsord-

[Wihlhelm.]

ninger, der nærmest giver sikkerhed for det modsatte. For det andet, at der er tale om en forsvarlig produktion. Og for det tredje, at tilskuddet ikke uden videre kapitaliseres i private lommer. Hvis disse krav er opfyldt, så foretrækker VS forslag, der stimulerer beskæftigelsen direkte fremfor indirekte, men det betyder ikke, at vi afviser indirekte stimulanser f. eks. i form af udpumpning af købekraft. Også på dette område har vi selv stillet forslag. Fremfor en udpumpning i bred almindelighed, som foreslået af regeringen, foretrækker vi den samme købekraft placeret alene hos pensionister og andre lavindkomstgrupper. Det er efter VS' opfattelse mere socialt acceptabelt, og desuden vil det efter alt at dømme give en større virkning på beskæftigelsen.

Et tredje hovedpunkt i VS' krisepolitik er forbedrede økonomiske vilkår for dem, der bliver ramt af arbejdsløsheden, samt ikke-økonomiske forslag til styrkelse af lønarbejdernes stilling og kampmuligheder i det hele taget. Vi er alene om at stille sådanne forslag i denne samling, og nogle vil måske påstå, at det ligger uden for den egentlige krisepolitik. Det gør det ikke efter VS' mening; fra venstresocialisternes synspunkt, at kampen mod arbejdsløsheden først og fremmest må føres på arbejdspladserne, er disse områder endda nok så væsentlige som, hvad man herinde forstår ved krise- og beskæftigelsespolitik.

VS' egne forslag vil der blive redegjort lidt grundigere for senere i debatten. Her skal jeg nok knytte et par bemærkninger til de to direkte beskæftigelsesforslag, vi har fremsat.

For det første kræver VS tilbagekaldelse af de varslede fyringer på daginstitutionerne. Vi har registreret, at et tilsvarende forslag senere er kommet fra SF. Essensen i det er selvfølgelig væsentlig for de mere end 5.000 mennesker, som er afskediget, og det er også klart, som det er sagt, at ingen fagorganisation kan finde sig i at få over 30 pct. af sine medlemmer gjort arbejdsløse ved en panikvedtagelse i folketinget, som i øvrigt på alle leder og kanter nu ses at være præget af falske forudsætninger, af misvisende oplysninger og af fejlregninger. Men det vigtigste i denne sag er alligevel hensynet til de titusinder af børn, som dette også

går ud over, endda med nok så alvorlige og nok så langtrækkende skadevirkninger. Vi agter under udvalgsarbejdet at fremtvinge oplysninger om, hvor stor det offentliges direkte nettobesparelse er for hver af disse fyringer. Så vidt vi på forhånd kan gøre det op, så bliver det under 5.000 kr. årligt, mens man f. eks. til sammenligning har nettoudgifter for hver helårsbesæftiget efter regeringens beskæftigelsesplan på mindst 30.000 kr. pr. år. Denne besparelse på daginstitutionerne er så gennemført tåbelig i økonomisk henseende og så forbryderisk i henseende til børnenes udviklingsmuligheder, at sparepartiernes prestige ikke skal have lov til at forhindre dens omstødelse.

Det andet direkte beskæftigelsesforslag har at gøre med boligbyggeriet. Alle anerkender, at denne sektor indtager en nøgleposition for beskæftigelsen i det hele taget. Det er derfor bemærkelsesværdigt, at der i hele den lange periode, hvor byggeriet har været ramt af krisen — og det var jo her, krisen startede for Danmarks vedkommende for mere end 1½ år siden — da er der kun fremlagt ét forslag, der tager sigte på at opfylde den aftalte byggekvota, nemlig det forslag, som venstresocialisterne her har fremsat. Det vil sikre, at der bygges det aftalte antal boliger årligt ved en udvidet statslig finansiering. Det giver beskæftigelse i byggefagene, det stabiliserer byggerytmen, og så formindsker det oven i købet statens kasseunderskud.

VS har aldrig accepteret kvoten på de 40.000, og hvis man i stedet aftaler et årligt byggeri på f. eks. 50.000 boliger, så vil det i forhold til det niveau, der ellers synes at ville blive for byggeriet, betyde en umiddelbar merbeskæftigelse på ca. 30.000 personer på helårsbasis og en forbedring af statens finansielle situation med ca. 1.200 mill. kr. Jeg kan nævne, at vi på forhånd har inviteret repræsentanter for byggefagene, for lejerbevægelsen og for boligselskaber til en drøftelse af dette forslag, og ved disse drøftelser blev det bekræftet, at VS' egen beregning over beskæftigelseeffekten og dermed over statens overskud er holdt langt i underkanten af det faktiske og realistiske.

Situationen er den — og dér kan man så tage temperaturen på hr. Erhard Jakobsens erklæring her for et øjeblik siden om, hvad det var for nogle, der, når det kom til styk-

[Wilhelm.]

ket, hellere ville have, at 30.000 gik arbejdsløse, end at stemme for de forslag, der ligger — situationen er den for byggeriets vedkommende, at materialerne er der, at byggekapa- citeten er der, at arbejdskraften er der, men at det hele i øjeblikket bare får lov at ligge brak.

Hvis der i stedet gennem øget statslig finansiering skabes baggrund for at bygge disse boliger, så vil arbejdsløse i de hårdest ramte fag komme i gang, og staten vil trods tilskuddet have et overskud på 50.000-60.000 kr. pr. bolig. Jeg skal ikke gå videre med denne gennemgang, men henvise til de bemærkninger, der ledsager fremsættelsen af forslaget, og så understrege, at dette er ikke så meget venstresocialistisk politik, man skal stemme om, som boligforligets partiets egne løfter om at opfylde den og den kvota for byggeriet, herunder socialdemokratiets løfter, som man stemmer ned, hvis man afviser et sådant forslag.

Jeg sagde i starten, at forliget mellem S og V ikke for venstresocialisterne var nogen overraskelse, og jeg siger det i konsekvens af det, vi kan konstatere af udviklingen, ikke bare i de seneste uger, men i den sidste lange periode. Det har foreløbig kunnet konstateres, at socialdemokratiet og den socialdemokratiske regering har haft betydelig mere held end venstre til at føre venstres politik. Venstre satte hele sidste efterår og vinter og her igen i foråret betalingsbalancen højere end beskæftigelsen, klart og tydeligt. Socialdemokratiet derimod gentog igen og igen, at større arbejdsløshed ville være for høj en pris for en forbedret betalingsbalance. Igen og igen proklamerede socialdemokratiet med statsministeren i spidsen, at arbejdsløsheden havde nået et omfang, som var klart uacceptabelt for regeringen. Men hvad gjorde regeringen? Som vi påviste løbende gennem foråret og sommeren, så accepterede den faktisk arbejdsløsheden, ja, den betalte endda med en stadig forøgelse af arbejdsløsheden netop for at bedre betalingsbalancen. Og den fik forbedret betalingsbalancen på bekostning af beskæftigelsen.

Venstre lagde ikke skjul på, at partiet ville trykke lønningerne for at dæmpe omkostningerne, som det så smukt hedder. Socialdemokratiet var ikke tilsvarende åben-

hertigt. Men hvad er det, der faktisk er sket? Til trods for en overenskomstfornyelse har lønudviklingen i de første 5 måneder af socialdemokratiets regeringstid kun været godt det halve af, hvad den var i de sidste 5 måneder af venstreregeringens tid. Det er selvfølgelig ikke kun den socialdemokratiske regerings, men også udviklingens skyld, at det er gået sådan, men det er en kendsgerning, at det er gået sådan.

Prisstigningerne er også dæmpet, siger regeringen, og det er rigtigt, men det er dog værd at bemærke, at mens lønningerne er praktisk taget låst fast, og mens råvarepriserne er faldet med 10 pct. siden nytår, så er forbrugerpriserne steget støt med $\frac{1}{2}$ til 1 pct. om måneden. Så kan enhver jo regne ud, hvad omkostningsdæmpningen er blevet brugt til.

Der er gjort et stort nummer ud af forskellen mellem venstres og socialdemokratiets syn på lønudviklingen i de kommende 3-4 år. Men det fatiske forhold er jo, at den socialdemokratiske regering, allerede før dette forlig blev indgået, i virkeligheden sagde det, som nu står i forligspapiret. Den sagde, at der skulle føres en politik, som fastholdt den løn- og prisdæmpning, der var opnået i det sidste halve år, altså opnået på grundlag af et tvangsindgreb med uændret forlængelse af de gældende overenskomster, som altså skal fastholdes langt ind i næste overenskomstperiode. Man skal være en stor ordkløver for at finde nogen væsentlig forskel mellem det, regeringen her sagde, og så venstres mere ubesmykkede krav om en uændret forlængelse af overenskomsterne også i 1977. Det ændres ikke af den fællesklæring, som er kommet nu — blot med den forskel, at socialdemokratiet, hvad angår dyrtidsreguleringen, måske har fået overbevist venstre om, at ligefrem indgreb mod den lov, man selv gennemførte i marts måned, vil være unødigt tåbeligt, og at det er smartere i stedet for at skære af den sidste ende af lønnen da at skære af den første ende af lønnen.

En bemærkning til sidst: jeg skal ikke udelukke, at man med dette forligspapir kan få f. eks. LO-toppens tilslutning til den indkomstpolitik, der er lagt op til her. Men jeg tror, det skulle konstateres, at én ting er at lave aftale med en Thomas Nielsen, som allerede sidste år på denne tid tilbød ven-

[Wilhelm.]

streregeringen at føre indkomstpolitik med LOs medvirken, en anden ting er, hvad lønarbejderne finder sig i. Nilfisk, B&Ws klub 4 og de mange andre eksempler burde have vist enhver, at det, at LO-toppen kapitulerer, er ikke nødvendigvis det samme som, at lønarbejderne i bred almindelighed kapitulerer.

Henning Philipsen (SF):

Man kan i hvert fald i denne situation glæde sig over momsnedsettelsen, men glæden er midlertidig ligesom momsnedsettelsen. Man kan glæde sig over, at det nok vil få en ret kraftig virkning på igangsættelsen af nybyggeri. Men bortset herfra mangler der i dette forlig i det hele taget et program for nøglesektoren i den beskæftigelseskrise, som boligbyggeriet jo er en central del af. Man skulle, synes vi, have grebet chancen til ad utraditionelle veje at etablere en stabil byggerytme. Dette at holde kvoten på 40.000 boliger kan ikke være et brud på boligforliget, som jeg forstår er til hinder for, at regeringen kan fremlægge en fornuftig politik på dette store og vigtige område. En boligfond, der finansierer de væsentlige prioriteter i byggeriet til en afpasset, lav rente, er naturligvis netop det væsentligste styringsmiddel, som tiltrænges, ledsaget af beskæftigelsesgaranterede favorable langtidskontrakter med byggeindustrien. En sådan tanke i nye strukturer som basis for eksporten savnes overhovedet og savnes overalt i dette forlig.

Men hvad er det, der i realiteten er sket på dette boligområde? Jeg noterer mig, at statsministeren udtaler, at spørgsmålet om løsningen af hele parcelhussektorens skatteproblemer ikke er aktuel politik. Det betyder ganske enkelt én ting: parcelhusenes nuværende stilling fortsætter uændret. Mens man ensidigt i forbindelse med boligforliget har pålagt lejerne, uanset om de bor i privat eller almennyttigt byggeri, yderligere udgifter, sker der intet, når det drejer sig om parcelhussektoren. Når det, man ønskede — i hvert fald angiveligt ønskede — i forbindelse med forliget, var at øge forbruget og man fra regeringens side og fra forligspartiernes side ikke ønsker at ændre for parcelhussektoren, så ville det også være rimeligt, om man i hvert fald tog boligforliget op til

så meget revision, at man lod være med at opkræve de enorme huslejeforhøjelser, de enorme huslejestigninger, som lejerne ikke mindst i det private udlejningsbyggeri og for den sags skyld også i det almennyttige byggeri nu er blevet belemret med gennem dette boligforligs gennemførelse.

Jeg vil godt føje til yderligere, for at det ikke skal misforstås: vi synes i mit parti også, at det er urimeligt og meningsløst, at parcelhusejerne bliver snydt — bliver snydt for en retfærdig skatteordning, fordi man fra statsministerens side siger, at spørgsmålet om parcelhusene ikke er aktuel politik.

Tillad mig derudover to bemærkninger til to tidligere talere, som har beskæftiget sig med det socialdemokratiske årsmøde. Først til hr. Wamberg. På baggrund af hans bemærkninger om de udtalelser, der faldt på det socialdemokratiske årsmøde om understøttelsernes størrelse, vil jeg gerne spørge hr. Wamberg — det kan besvares enten ja eller nej, og intet svar er også et svar —: anser hr. Wamberg understøttelsessatserne for at være for høje?

Derefter vil jeg gerne vende mig til hr. Erhard Jakobsen, som bemærkede — jeg tror, det var i forbindelse med årsmødet — at dette forlig såvel som socialdemokratiets årsmøde betød, at socialdemokratiet og hermed regeringen og det store parti ikke havde i sinde at gå til angreb — hr. Erhard Jakobsen må rette mig, hvis jeg siger noget forkert — på det privatkapitalistiske samfund. Jeg tror, det var sådan, det blev sagt. Nu er hr. Erhard Jakobsen jo ikke en novice i forhold til socialdemokratiet og ved også, hvad der sker på et socialdemokratisk årsmøde, og det må derfor være rimeligt at spørge hr. Erhard Jakobsen og for den sags skyld også socialdemokratiet og måske regeringen: var det da fuldstændig uden betydning, at man på socialdemokratiets årsmøde diskuterede et principprogram, som sagde noget helt, helt andet end det, hr. Erhard Jakobsen sagde her fra talerstolen? Her kan også et ja eller nej være tilstrækkeligt. Jeg har forstået, hr. Erhard Jakobsen mener, det var overflødigt. Nu er — jeg havde nær sagt heldigvis — hr. Erhard Jakobsen jo ikke længere medlem af socialdemokratiet, men det ville nok være så rart, om en socialdemokratisk leder ville erklære sig enig eller uenig med hr. Erhard Jakobsen. Jeg er helt

[Henning Philipsen.]

sikker på, hvilket svar jeg får, hvis jeg f. eks. spørger fru Birte Weiss fra socialdemokratiet.

Glensgård (FP):

Venstres alibi til dette sammenrend, vi i dag er vidne til, vil i politisk tale sikkert få navnet hensigtserklæringen, hensigtserklæringen, som ganske givet i morgen bliver rost af det næststørste samarbejdende forligspartis chefredaktører, et stykke intetsigende papir, på grundlag af hvilket forligspartierne de næste måneder — ja, måske år — vil få en diskussion om omkostningsniveauets højde samt om, hvorledes folketinget skal sikre en omkostningspause. Fremskridtspartiet har vist vejen i ganske konkrete lovforslag, forslag, som viser, hvorledes en sådan omkostningspause kan sikres. Det er tilsyneladende gået hen over hovederne på forligspartierne, idet de kun er enedes om denne frasehensigtserklæring.

Ser man f. eks. på hensigtserklæringens stk. 2, ja, så må man sige, at det ville være lykkeligt, om vi kunne undgå alle disse ulykkelige, ødelæggende strejker, de strejker, som erhvervslivet i dag lider under; men socialdemokratiet har jo gang på gang vist, at de ikke ønsker at opfordre arbejdspladserne eller måske rettere sagt LO til at forstå, at en omkostningspause er nødvendig. Tror venstre virkelig, at en sådan floksel vil hjælpe noget i retning af, at vi undgår at fortsætte lønskruen?

Ser man på stk. 4 i hensigtserklæringen, må man jo spørge, hvorledes forligspartierne vil sikre, at arbejdsmarkedets parter vil indgå en ny overenskomst som slyngkærest, et lykkeligt par, der vil tage udgangspunkt i produktionen og beskæftigelsen og ikke som sædvanlig tage udgangspunkt i de øgede lønninger. Stk. 4 er udelukkende tomme ord, som overhovedet ikke vil sikre, at vi får en omkostningspause, som venstre ellers har skreget så højt om.

En langt bedre løsning på dette problem er fremskridtspartiets forslag til folketingsbeslutning om at indbyde arbejdsmarkedets parter og de politiske partier til et arbejds-møde, men dette forslag til folketingsbeslutning har forligspartierne sikkert overset, ja, de har sikkert endog ikke observeret, at det er fremsat i denne samling.

Fremskridtspartiet står åbenbart alene om at sikre erhvervslivet rimelige og tålelige forhold, men vi vil fastholde venstre på dets valggrundlag, en omkostningspause. Det skal ikke denne gang lykkes for venstre at foregøgle befolkningen, at venstre vil arbejde for en liberal politik. Dette mismask af et forlig fortjener ikke at leve længe. Venstre vil, når det vågner op af rusen, fortryde dette forlig, og på dette tidspunkt skal fremskridtspartiet nok stå parat med midlet mod de politiske tømmermænd hos venstre. Mon ikke de fleste i venstres folketingsgruppe kender midlet: en omkostningspause?

Såfremt jeg kunne give en kærlighedserklæring til venstre, skulle den lyde noget i retning af: kære venstre, du har svigtet dine gamle ideer, men skulle det ske for dig, at du på et tidspunkt fortryder, at du har svigtet ideerne, ja, så skal du blot sige til, så vil jeg ikke udelukke, at jeg vil hjælpe dig ud af suppedasen. Det er jo ikke det første trip, der bringer dig helt ud på skråplanet. Der er håb, hvis du hurtigt kommer til fornuft.

Forslag til folketingsbeslutning nr. LXIX er et intetsigende stykke papir, som udelukkende kan bruges af venstre til at forsvare det forlig, partiets vælgere i den kommende tid nok skal opdage ikke er tilfredsstillende.

Ser man på de to sidste ord i hensigtserklæringen, ja, så må man jo smile lidt — ordene „fortsat forbedres“. Ordene „fortsat forbedres“ skulle erstattes med „efter mange år atter forbedres“, men skete en sådan udskiftning af disse ord, ja, så ville forligspartierne jo anerkende mit partis ordfører hr. Svend Andersen (Rosk. a.)s bemærkning om, at folketinget i en årrække har invalideret erhvervslivet, og det ville nok være lidt af et problem for forligspartierne.

Hanne Reintoft (DKP):

Statsministeren sagde i sin forelæggelsestale så nydeligt, at man med interesse ville se på, hvad andre partier kom med. Det er der nu ikke mærket meget til i denne debat, hvor man har kørt på de kendsgæringer, der er vedtaget, også næsten uden at andre partier havde lejlighed til at sætte sig ind i, hvad der blev indgået forlig om.

Det er med megen beklagelse, jeg ser, at socialdemokratiet ikke vil ind på de tanker,

[Hanne Reintoft.]

der dog kommer meget stærkt til udtryk i hele befolkningen, også i arbejderbevægelsen, om at nedsætte pensionsalderen. Det ligger helt klart, at i et land med en meget høj pensionsalder er en lavkonjunktur et gunstigt tidspunkt at indføre en nedsættelse af pensionsalderen på. Det er et tidspunkt, hvor en dygtig regering burde kunne forhandle sig til rette med det erhvervsliv, hvis accept man jo lægger megen vægt på, netop om at gennemføre dette krav. Samtidig vil det være at opfylde et socialt behov, som alle tal taler deres tydelige sprog om.

Vi har et meget højt antal førtidspensioner. Socialministeren gør hyppigt selv opmærksom på det. Vi har nogle meget triste tal fra Specialarbejderforbundet, der jo med styrke har hævdet, at netop dette krav burde gennemføres, tal, der viser, at kun hver sjette LO-arbejder overhovedet når folkepensionsalderen, og tal, der viser, at mange, ikke mindst blandt de ufaglærte, dør allerede i den periode, hvor de har førtidspension. Når vi så ser magtesløsheden over for ungdomsarbejdsledigheden, så skulle det være indlysende rigtigt og en naturlig politik for et socialdemokrati på frivilligt grundlag at sænke pensionsalderen. Jeg har i fremsættelsestalen til vores forslag ganske klart gjort opmærksom på, at jeg ved, det medfører mange andre krav, ændringer i dagpengene, forbedrede pensionsordninger, og vi kan vel heller ikke i umindelige tider blive ved at vente på socialministerens pensionsreformkommission, men det havde nok været rimeligt at forvente, at man netop i denne periode, hvor man indkalder folketinget for at løse beskæftigelsesproblemerne, også havde taget dette op til debat. Det samme må siges, og det kan ikke klares med hr. Kjeld Olesens flot henkastede bemærkninger om hele daginstitutionsområdet. Jeg har ikke lagt mærke til i de forhandlinger, der er blevet refereret i pressen eller over for mit parti, at man har taget nogen som helst kamp for at løse dette problem. Men indkalder man folketinget for at løse beskæftigelsesproblemerne, var det dog rimeligt først at angribe statens egen arbejdsløshedspolitik, hvor store menneskegrupper gøres arbejdsløse, ikke blot dem, der er ansat i institutionerne, men netop en af de ondeste former

for arbejdsløshed, den bevidste driven kvinderne hjem fra arbejdsmarkedet, overladt som de er til dårligere sociale sikringer end mange organiserede mandlige arbejdere. Arbejdsløshedspøblemet er jo i høj grad kvindernes, og det kan være, det fine nye ligestillingsråd kan begynde med at tage stilling til denne politik i kvindeåret. Den er ikke just lige det, man kalder kvindefremmende, da den har sat danske kvinder 10-20 år tilbage.

Det er også beklageligt, at man kommer her med et stort forslag om nedskæringer og ikke fortæller os, hvad det er. Jeg synes ikke, socialministeren kan forlade denne sag uden at have fortalt os, hvilke sociale nedskæringer man har bundet sig til i forliget. Kom ikke og bild mig ind, at det er forsvarsforliget — desværre — man er ved at undergrave. Men jeg har i hele sidste vinters arbejde set socialdemokratiske medlemmer af socialudvalget sidde og vride sig over de sociale nedskæringer. Det var også forfærdelig sørgeligt, men lad os nu få at vide, hvad det næste bliver. Det er ikke rigtigt her over for befolkningen at komme og sige: I får lidt momslettelse, hvis ikke man forklarer dem, hvad det er, der skal ske. Jeg tør ikke tro på, at det ikke bliver på det sociale område, før jeg har fået en klar forsikring om det.

Fortielsen af de sociale nedskæringer, det, at man ikke også vil beskæftige sig med det, Specialarbejderforbundet forlanger, nemlig en nedsættelse af pensionsalderen, at man ikke selv vil ophøre med at gøre folk arbejdsløse i selve statssektoren, siger mig, at man har haft så travlt med at forhandle til højre, at folketingets største parti ikke engang kunne sikre sit forlig et socialt sigte. Det var dog, selv om man må acceptere, at man laver forlig til højre, det mindste, man kunne forlange, når det var arbejderpartiet, der havde regeringsmagten.

Kurt Hansen (VS):

Det er jo ret usædvanligt, at venstresocialisterne har fremsat så mange forslag til beslutning på én gang. Når vi alligevel har valgt at fremsætte disse 4 forslag til den ekstraordinære samling, er det, fordi alle disse forslag på en meget konkret måde viser, hvordan der kan tages nogle initiativer, som ikke er vendt imod arbejderklassen, og

[Kurt Hansen.]

som tager sigte på at dæmpe nogle af de problemer, SV-regeringen siger den vil løse i det nylig indgåede forlig.

Økonomien i det forslag om boligbyggeriet, vi har fremsat, vil jeg ikke komme nærmere ind på, det har vores ordfører, hr. Wilhjelm, redegjort tilstrækkeligt for. Men ud over at dette forslag tager sigte på at skaffe arbejde til en masse mennesker og samtidig på, at statens kasseunderskud kan formindskes væsentligt, indebærer det efter VS' opfattelse nogle forbedringer for arbejderklassen, som man ikke umiddelbart kan fjerne. Hvad der især taler for, at boligproduktionen sammenlignet med andre beskæftigelsesområder bedre kan styrke arbejderklassen, er to ting. For det første når boligerne er bygget og står der, kan man ikke fjerne dem igen, uanset konjunkturerne, uanset hvilke magtkonstellationer der eventuelt måtte være. De kan ikke fratages folk; f. eks. kan man ikke pludselig eksportere dem til udlandet, som man kan med så mange andre ting.

For det andet giver en for stor boligproduktion mulighed for at sikre det materielle og det økonomiske bolværk imod de galoperende huslejeforhøjelser. Derfor har sikringen af boligbyggeriet betydning for langt flere end bygningsarbejderne i snæver forstand på grund af beskæftigelse. Det spiller samtidig en meget vigtig og en meget central rolle i klassekampen.

Vores ordfører har også i denne sag vist, hvordan man på enestående vis har fundet en post, hvor man har kunnet spare meget lidt, og samtidig fået smidt omkring 5.000 mennesker ud i arbejdsløshed.

Men her er der også kun tale om den ene side af sagen. Samtidig er der faktisk tale om et alvorligt pædagogisk overgreb, hvor det i alt væsentligt er børnene fra 0-6 år, der kommer til at bøde for de såkaldte besparelser, som for nylig er vedtaget. Dette overgreb mod børnene har naturligvis skadelige virkninger både på kort og på lang sigt. Man kan sige, at her er det virkelig lykkedes at ramme godt asocialt. Der er næppe mange andre steder på finansloven, hvor en så lille besparelse kunne føre til så megen ulykke, pædagogisk og socialt set.

Lad mig give nogle helt konkrete eksem-

pler på, hvad det rent faktisk har betydet. For børnene, for pædagogerne ude omkring i institutionerne er der ikke mere mulighed for at lave udflugter, for at tage på nogle skovture osv. Der er ingen tid til at tage specielle hensyn til taleretarderede børn, til handicappede børn, der er ingen tid til at tage kontakt med andre børnehaver og skoler, som børnene skal begynde at gå i, der er ingen tid til familievejledning, socialrådgivning osv. osv. Netop disse punkter rammer børnene meget centralt og vil naturligvis få uoverskuelige konsekvenser, som regeringen åbenbart ikke vil se i øjnene.

Derfor er det meget vigtigt efter venstre-socialisternes mening, at det ansættelsesstop ophæves, at alle opsigelser tilbagekaldes, og at de nye normeringsregler bliver tilbagekaldt. Det sker måske ikke i forbindelse med det beslutningsforslag, VS nu har fremsat, men det opfordrer til, at forældre og pædagoger ude omkring i samarbejde kan finde ud af, hvordan man bedst har mulighed for at gendrive det, som regeringen har gjort af skade herinde.

Vores forslag om en midlertidig kontant ydelse til pensionister og andre lavtlønnede skal ses som et alternativ til forslaget om en midlertidig nedsættelse af momsen og frigivelse af den tvungne opsparing. Vi mener, at dette forslag har langt flere fordele end det, som forliget indeholder. Når vi ønsker en selektiv pengeudpumpning til de arbejdsløse, til de lavere lønede, til de unge under uddannelse samt pensionister, er det, fordi det er dem, der oplagt har den største økonomiske trang, og samtidig sikrer, at pengeudpumpningen sker efter et princip, der vil give en større procentdel omsat direkte i forbrug, end hvis man følger forligets retningslinjer.

Når vi ikke har sat kroner og øre på vores beslutningsforslag, skyldes det simpelt hen, at vi ikke er i stand til at gøre det. Men som det fremgår af bemærkningerne, er det noget af det, der må klares op under udvalgsarbejdet. Når vi har lavet dette forslag, er det ikke, fordi vi ikke kan gå ind for en eventuel større månedlig ydelse — naturligvis kan vi det — men det væsentlige for os er, at vi peger på et andet fordelingsprincip end det, der er indeholdt i forliget.

Det sidste forslag, vi har fremsat til denne

[Kurt Haansen.]

ekstraordinære samling, går ud på at forbedre arbejderklassens kampmuligheder samt de arbejdsløses villkår.

Til dette forslag er der måske nogle der vil sige, at det har jo ikke noget at gøre med at skaffe arbejdspladser, det har jo ikke noget at gøre med at få færre ledige. Jo, bestemt har det da det. Her er der helt faktisk tale om at fjerne nogle af de mest arbejderfjendske paragraffer, som findes i arbejdsløshedsloven, samt at indføre en sikring mod, at kapitalejerne — som de jo faktisk kan i dag — til enhver tid, når det passer dem, kan stille arbejdet frit, når arbejdsretten har kendt en arbejdskamp overenskomststridig.

Hvad det første angår, er det meget vigtigt at få fjernet § 61 i arbejdsløshedsloven, den paragraf, som var med til at fælde bl. a. tobaksarbejderne i Ålborg i deres kamp for en nogenlunde rimelig løn. Det er også den paragraf, som blev kaldt gidselparagraffen, og som rent faktisk går ud på, at man kan fratage nogle medlemmer deres understøttelse, fordi nogle kammerater inden for samme afdeling eller inden for samme kasse er ude i en aktion.

Det samme gælder for § 63, den såkaldte deportationsparagraf. Det er den paragraf, som har medvirket til, at mange danske arbejdere simpelt hen er blevet gjort til fremmedarbejdere i deres eget land. At det er muligt på denne måde at flytte rundt med arbejdskraften, giver jo også kapitalejerne nogle muligheder for at skalte og valte med arbejderne på en sådan måde, at det kan føre til mindre lønudgifter, når de opnår det maksimale af deres manipulationer.

Hvad angår fritstillingen af arbejdet, er det jo noget, der har været meget brugt i den sidste tid til at true aktionerende arbejdere med: går I ikke i arbejde, ja, så skal vi nok sørge for, at arbejdet bliver givet frit. Det var bl. a. noget af det, der skete under HT-aktionen, under Nilfisk-aktionen. I klub 4 på B & W havde man også denne trussel hængende over hovedet. Det er et våben, der har vist sig at være et yderst effektivt våben for kapitalejerne, og derfor er det meget vigtigt set ud fra et socialistisk synspunkt, at denne mulighed bliver frataget kapitalejerne.

Det er ikke arbejderne, der har skabt den store arbejdsløshed, det er ene og alene systemet, det kapitalistiske system. Derfor må vores krav være, at der er fuld dækning ved arbejdsløshed. 1.500 mennesker er allerede faldet for 26 ugers reglen. Der er også mange, der efterhånden er faldet for 180 dages reglen. Derfor må de regler og bestemmelser fjernes. Der må skaffes lærepladser til de unge mennesker, som går ud af skolen. Jeg mener også, at det bør være muligt at komme i en A-kasse lige fra det øjeblik, man er lovligt udskrivet fra folkeskolen.

Endvidere må der oprettes et statsligt sikringsorgan, som gør, at de unge, der kommer ud af skolen og ikke kan få anvist arbejde, får mulighed for at få udbetalt en rimelig understøttelse, en rimelig ydelse fra det offentlige, således at de ikke bare er henvist til socialkontorenes tilfældigheder.

Det sidste meget vigtige i vores forslag til folketingsbeslutning om forbedring af arbejderne kampvilkår og de arbejdsløses villkår er spørgsmålet om at få ført anvisningen af arbejdskraft tilbage til fagforeningerne. Det er helt oplagt, at på den måde, det fungerer på nu, har mange arbejdere måttet sande, at det er meget, meget dårligt.

Vi må stille nogle krav til anvisningen af arbejdskraft, som åbenbart ikke kan opfyldes under den form, den nu bliver udført. Vi må stille nogle krav, der går på, at anvisningen af arbejdskraft skal ske i den rækkefølge, man bliver arbejdsløs. Muligheden for at sortliste de politisk aktive må mindskes, anvisningen af arbejdskraft må gøres til et effektivt redskab i lønkampen. Det må arbejderne og deres fagforeninger stå sammen om at gøre. Det er vigtigt, at folk, der ikke er medlem af en fagforening, ligesom får nogen kontakt med, hvad en fagforening er for noget, får mulighed for at lære den at kende, så vi kan opnå en højere organisationsprocent. Men de forslag, som VS har fremsat, har nok ikke mulighed for at gå igennem i denne samling, men det sker, og det skal ske på baggrund af det samarbejde, der vokser op ude omkring på arbejdspladser; på institutioner, i boligområder osv. osv. Det er det eneste effektive våben, det eneste effektive redskab, vi har, for at kunne få ført nogle vidtgående radikale beslutninger igennem i dette folketing.

(Kort bemærkning).

Wamberg (FP):

Hr. Henning Philipsen stillede mig et konkret spørgsmål. Under de forudsætninger, jeg fremhævede i mit første indlæg, er svaret naturligvis ja.

Jørgen Jensen (DKP):

Jeg havde også forventet et ja fra hr. Wamberg. Jeg synes, jeg vil erindre om, at denne samling er indkaldt, fordi vi har mere end 100.000 arbejdsløse og man frygter 200.000 arbejdsløse. Derfor synes jeg, det er groft, at man benytter lejligheden her, som hr. Wamberg gjorde i sit første indlæg, til at rette et hadsk angreb mod de arbejdsløse.

Man siger her, at de har måneskinsarbejde ved siden af og derved har en samlet indtægt, der gør, at de ikke vil tage arbejde. Jeg synes, man skylder en dokumentation for, hvilke arbejdsformidlingskontorer der ikke har villet anvise arbejdskraft.

Jeg synes også, man skylder dokumentation for, hvilket firma det er, der mangler arbejdskraft og ikke kan få den. Det er muligt, at man har henvendt sig til en fagforening uden at få den fornødne arbejdskraft. Der skal vi erindre os, at fagforeningerne ikke har ret til og heller ikke pligt til at anvise arbejdskraft, men arbejdsformidlingskontorerne har denne pligt, og de bruger den også, og det er urimeligt, at man i en sådan situation kommer med et sådant angreb.

Hr. Erhard Jakobsen taler om, at man kan bruge 10.000 kr. på en ferie på De kanariske Øer til bl. a. spiritus, og sammenligner det med det valutaindgreb, som er sket over for bilerne. Jeg må sige, at der er mange tusinde, ja, der er hundrede tusinde, som var arbejdsløse her i sommer, og som, når skatten er trukket fra, har godt 600 kr. om ugen. Jeg tror ikke, de har haft mulighed for at drømme om at bruge 10.000 kr. på en ferie, mand og kone tilsammen. Jeg synes, det er urimeligt i denne debat at komme med sådan nogle postulater.

Der er jo stillet spørgsmål til hr. Kjeld Olesen, men for mig at se er der ingen tvivl om, at det, der ligger i dette forlig, er ganske enkelt, at man har lagt rammen for de kommende overenskomstforhandlinger. Der står tydeligt, at regeringen må sikre, at den nuværende afdæmpning af stigningstakten i pris-, indtægts- og omkostningsniveauet

fastholdes gennem den 3-årige periode. Så kan man godt tale om, at man fortsat ønsker frie forhandlinger, men frie forhandlinger, det betyder ikke, at man lægger en fast ramme om forhandlingerne. Vi er i den situation, at mange af de lavestlønnede ikke fik opfyldt de krav — de rimelige krav — de havde ved sidste overenskomstsituation. Det sørgede dette folketing for, og når man nu skal bevare den samme stigningstakt, så betyder det også, at disse mennesker heller ikke næste gang vil få imødekommet deres rimelige krav.

Jeg synes også, jeg vil erindre folketinget om, at en overenskomst er andet end penge. Sidste gang var der en række ting, der skulle have været rettet op, som ikke blev rettet op. Man kan tale om demokratisering af arbejdslivet, men man kan ikke samtidig være bekendt at lægge navn til noget sådant som det her. Og man kan slet ikke efter min opfattelse tillade sig at afvise, at der her er tale om at gribe ind i de overenskomster, man har forlænget. Jeg tænker her på spørgsmålet om dyrtidsreguleringen og de bemærkninger, som jeg lige har været inde på, om fastholdelse af den indtægtsstigning, som har fundet sted.

Man kunne have den opfattelse, som nogle har i denne sal på højre side for mig, at det, det drejer sig om, er at holde lønningerne tilbage og lade lønarbejderne betale prisen for den krise, vi er inde i. Men man kan ikke prøve at narre arbejderklassen ved at lægge dette frem, som i virkeligheden opfylder det, som venstre regeringen talte for, det sidste år den havde magten, hvor vi hver eneste aften i radio og fjernsyn kunne høre statsministeren og arbejdsministeren sige: arbejdsløsheden, det er noget, som også er en følge af de krav, der rejses på arbejdspladserne, hvor man ordret sagde: skal vi have de arbejdsløse i arbejde, så må de, der er i arbejde, vise tilbageholdenhed. Det er i virkeligheden den politik, man fører igennem her.

Hr. Kjeld Olesen sagde, at man ikke på kort sigt kunne løse problemet med ungdomsarbejdsløsheden. Bare et par bemærkninger heromkring. Det er rigtigt, at man ikke kan tage det ud af det samlede billede, at man ikke kan klare ungdomsarbejdsløsheden uden at løse hele arbejdsløshedsproblemet, men jeg synes også, vi må erindre os,

[Jørgen Jensen.]

at der er intet i de forslag, som ligger her, der har taget specielt hensyn til de unge. Det er der ikke, på trods af at der har været gennemført en lovgivning gennem det sidste år, som har betydet indgreb over for de unge. Det skal erindres, at der er 2.600 kvalificerede ansøgere, som er blevet afvist fra EFG-uddannelsen, afvist, fordi man ikke har givet den nødvendige økonomi til det. Vi kan diskutere, om EFG er den rigtige form at uddanne unge under inden for håndværksområdet, men vi kan ikke tillade os, at vi samtidig umuliggør, at man opfylder maksimalt den mulighed, der ligger her.

Der må skaffes lærepladser, og det gælder også inden for stat og kommune. Vi kan heller ikke glemme, at uddannelsesstøtten er blevet forringet i den samme periode. Vi kan navnlig ikke glemme, at der i år har været mere end 13.000 kvalificerede unge, som ønskede en videregående uddannelse, som ikke kunne få det. Vi skal heller ikke glemme, at de er blevet afvist, uden at det egentlig betød nogen besparelser for staten. Hvis vi tager seminarieuddannelsen, så er det en kendsgerning, at man nok har nedskåret pladserne, men ikke antallet af klasser. Det betyder i virkeligheden, at man har alle faciliteter stående, og det eneste, man har sparet, er lærerlønningerne.

Jeg tror derfor, det er nødvendigt, at vi gør os klart, at det også i disse timer er et spørgsmål om kamp om, hvem der skal betale følgen af den krise, vi er i. Her må vi sige helt klart, at vi mener ikke, at det skal være arbejderklassen, der skal betale prisen. På en række områder har man ligesom lyttet til det, vi sagde for et år siden, og som vi gentog i januar måned, da vi fremsatte et forslag, men vi må samtidig erkende, at det er blevet forringet gennem det samarbejde, socialdemokratiet er gået ind i, og navnlig må vi sige, at det er en videreførelse af den linje, man betrådte den 12. marts, nemlig ved at gribe ind over for arbejdsmarkedet og fagbevægelsens mulighed for at tilkæmpe sig ordentlige løn- og arbejdsvilkår.

Fiskeriministeren (Poul Dalsager):

Hr. Svend Andersen (Rosk.a.) fremsatte som ordfører for fremskridtspartiet nogle udtalelser om fiskerikrisen, som jeg gerne vil

have nærmere belyst. Han påstod, at fiskeriministeren ved hjælp af tåbelige kvoteringsordninger havde ødelagt dansk fiskeri. Jeg tror, hr. Svend Andersen (Rosk.a.) skulle have konsulteret nogle af de medlemmer af fremskridtspartiets folketingsgruppe, der så sent som i sidste uge deltog i et møde, hvor jeg var i samråd, og hvor vi fik en meget lang drøftelse af de problemer, der vitterlig er for dansk fiskeri. De er bl. a. karakteriseret ved, at danske fiskere, så vidt vi kan se, har fanget lige så meget fisk, mindst, i år, som de plejer at gøre, men afsætningsmulighederne og priserne i udlandet er langt mindre, end de plejer at være. Jeg tror, hr. Svend Andersen (Rosk. a.), hvis han henvendte sig til de gruppefæller, som har lidt forstand på området, ville have kunnet få opklaret disse spørgsmål, inden han nævnte dem her fra talerstolen.

Hermed sluttede forhandlingen.

Forslagenes overgang til anden (for forslagene til folketingsbeslutnings vedkommende sidste) behandling vedtoges uden afstemning.

Formanden:

Jeg foreslår,
at forslagene under punkterne 10-16, 21, 30, 31, 33-38, 44 og 46 på dagsordenen henvises til skatte- og afgiftsudvalget,
at forslagene under punkterne 17-19, 27, 29, 42 og 48 på dagsordenen henvises til boligudvalget,
at forslagene under punkterne 20, 26, 39, 41 og 43 på dagsordenen henvises til det politisk-økonomiske udvalg,
at forslagene under punkterne 22-25 og 28 på dagsordenen henvises til landbrugs- og fiskeriudvalget,
at forslagene under punkterne 32 og 50 på dagsordenen henvises til arbejdsmarkedsudvalget, og
at forslagene under punkterne 40, 45, 47 og 49 på dagsordenen henvises til socialudvalget.

Hvis ingen gør indsigelse mod disse forslag, betragter jeg dem som vedtaget. (Op- hold). De er vedtaget.

Der er ikke mere på dagsordenen.

[Formanden.]

Der er foretaget ændringer i følgende udvalg:

Skatte- og afgiftsudv. (8/9 75):

Udtræder: Jacob Sørensen

Ny stedf.: Brixtofte

Udtræder: Wilhjelm

Ny stedf.: Steen Folke

Det politisk-økonom. udv. (8/9 75):

Udtræder: Nyboe Andersen

Nyt medlem: Karlskov Jensen

Udtræder: Erhard Jakobsen

Nyt medlem: Brusvang

Udtræder: Knud Jespersen

Ny stedf.: Freddy Madsen

Boligudvalget (8/9 75):

Udtræder: Kampmann

Nyt medlem: Henning Jensen

Erhvervsudvalget (8/9 75):

Udtræder: Haunstrup Clemmensen

Nyt medlem: Ninn-Hansen

Udtræder: Ninn-Hansen

Ny stedf.: Haunstrup Clemmensen

Folketingets næste møde afholdes onsdag den 10. september kl. 13 med følgende dagsorden:

Spørgsmål til ministrene.

Mødet hævet kl. 19.02.
